Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 1 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 92 (7127). ● Мах 3 кеп.

КПСС XXVII съезда—хьинареча къахьегама 27 декада!

Чакхъяьннай 6-гIа декада

ПЛАНАЛ СОВГIА «IАЬРЖА ДОШУВ»

Парте аргIанарча XXVII съезда дика къахьегама совгIат кийчдара шоай тарошкен кхоачамашкен хьажа а хьежа доккхагIдола декхараш тIаийцад «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж толаме кхоачшдара «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаяьй цар. Яхье баьннараша дерригача технико - экономически хьонхамий ворхI бетта план тIеххоачашъяьй. Пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар даьккхад 2240 тонн «Iаьржа дошув», заданел совгIа ехкай 151 эзар сома маьха товарни продукци.

Чакхъяьннай хьалхара ялх декада. Цу юкъа мехкдаьттеи гази йоахача управлене цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхарех я Лунин Александр Васильевича кулгалдеча шоллагIча цеха коллектив. ДIабахача ворхI бетта ерригача управлене заданел совгIа даьккхача мехкдаьттах 2150 тонн совгIа дар цо даьккхад.

ХАНАЛ ШИ ДИ ХЬАЛХА

ВорхI бетта план ханал ши ди хьалха тIеххоачашъярах рапорт а луш, заданел совгIа 60 метр бурув техар Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Хьалха латтарий опыт шерра йоаржа а еш, балха ханах, бурув деттача остех биэза пайда ийбарах, къахьегам хьаькъале вIаштIехьбаккхарах къахьегама овсарле лакхъяра задани 2,1 процент тIеххоачашъяьй цар.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай буровой начальникаш Растегаев Иван Павловичи Сурков Виктор Ивановичи керте латтача шин бригада коллективашеи Ртышев Петр Ивановича кулгалдеча смена коллективои. Къаьст-къаьстача болхлошта юкъе яьржача яхье котбаьннарех ба дизелист Б. Х. Котикови слесарь В. М. Алееви.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПОККХА КОТАЛО

Укх шера 29 июле Гудермесски «Мединструмент» завода болхлой дегаш гIоздоахаш боккха кхаъ кхаьчар цига вай Даьхен столицера Москвера. СССР медицински промышленноста Министерства предприятешта юкъе яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхарча ах шера даьхача толамий итогех шоллагIа моттиг а хьожаеш. Сийлен грамотеи ахчан премии елар царна.

Парте аргIанарча XXVII съезда сийленца накъаяхара завода бригадашта юкъе яьржача яхье дIаяхача ялх декадагIа котъяьннаргаш лаьрхIай Ш. Муслимов, С.-А. Чидигов, Г. Кириченко, В. Кобелев керте латтача комплексни бригадай коллективаш.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

ФЕСТИВАЛЕ ВАХАЧУН МЕТТА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Вай хьамсарча Даьхен массе а йолча моттигашка дездеш да укх деношка Москве хьайийллача кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестивала цIей. Фестиваль хьаелла дуккха хьалха Старогрозненски бурув тохара балхий управлене коллектив, къаьстта къона болхлой, чIоагIа кийчо еш бар цу цIейна. Из тамаш е езаш хIама а дац, хIана аьлча, цар новкъост ВЛКСМ ЦК член бурувдеттар Харин Александр, Нохч - ГIалгIайчен кагирхошца цхьана вахава кагирхойи студентийи Дерригдунен XII фестивале. Александрах бенна тешам УБР ерригача коллективо шийх беппарг лоархI. Цулухьа укх деношка къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба старогрозненски лаьттан ченаш техкараш..

...Кхайсса делхаш да догIа, хIаьта вахтови автобус гувнашта а аьлешта я юкъе гIолла сиха йода «Северо - минеральная-23» яха буровой йолчахьа. Дукха юкъ а ялалехьа гучаяьлар морхашкахьа кура ший бухь урагIбахийта латташ йола буровой вышка. Кагий нахи мехкарийи сиха дIа-юха бекъалу вагончикашка гIолла, шоай балха баракъа тIа а дийха смена хьаэцар гIоне. Цу ханна тхона вовз буровой начальник, «Мехкдаьтта промышленноста отличник» яха сийлен цIи енна Куприянов Анатолий Михайлович. Хан чу венна саг ва из, цхьабакъда, кагирхоел ка дайгIа а хьинар долашагIа а ва. Цхьан ханна из комсомольско - кагирхой коллектива кулгалхо, кагирхой хьехамча, цар тешаме новкъост ва.

— Шера пхи эзар метр бурув тохара УБР бригадашта юкъе яьржача яхье хьалха латташ хьайоагIа тха бригада коллектив, — йоах Анатолий Михайловича. Графикал 23 ди-бийса хьалха а яьнна бурув тохаш я из.

— Цхьан минута а вицлац тхона Москве фестивале ваха тхоай новкъост, бурувдеттар, — йоах СССР Лакхехьарча Совета депутата, Ленински комсомола преме лауреата Башминов Николая, — Тхох хIаравар кийча ва цунна хьалхара болх бе.

Из тIавацар аьнна цхьаккха хIама IаткъийтаргдаI оаха балха, — аьлар Угурчиев ТIахIира, — новкъоста хьалхашка цIийлургдолаш хIама дергдац оаха.

— Дувца эшаш а мичад из, Александр Москверча фестивале дакъа лоацаш хилар — тха а доккха сий доалаш гIулакх да, йоах бурувдеттачо Кравец Александра. — Хьажал шо «Москвера фестиваль — массанахьара а фестиваль!» яха плакат оаха мишта хоза кийчдаьд.

Цхьа минут а балха ха зехьа йовра кхераш санна шоай вахте дIаэттар балха хьабаьхка буровикаш. Промывочни коачала цехе дахар гхо. КIай халаташ а дувхаш буровой маркхала анализаш еш бар кхалнах.

Пробиркашта IотIа а йийрза, анализашка хьожаш я инженер Курбанова Валентина, цунна гаьна йоацаш ший болх беш я техник Мосиевская Наталья.

Хьинаре дакъа лоац цар коллектива общественни балха тIа. Масала, Курбанова Валентина я Грозненски городской Совета депутат, дизза кхоачашду цо бурув тохара балхий управлене парткома члена декхараш а. Цар тIахьожам а лоаттабеш кийчбеча маркхала чIоагIа раьза я оператор - коллектор Е. Печинская.

— Мишта вовзац тхона, дика вовз тхона Саша, — йоах цар оаха Харин хьоахавича. — Тха бурувдеттарех эггара дикагIварех цаI ва из, тешаме новкъост ва.

Лаьттан ченаш техкараша башха-дика къахьегама толамаш доах цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера. Ах шера заданел совгIа техад 245 метр бурув. Шоай производственни хьокхамаш тIа-тIа тоадеш къахьег цар Москве кагирхойи студентийи Дерригдунен форум йолча укх деношка.

Сурташ тIа: бурув детта мастер, СССР Лакхехьарча Совета депутат Н. В. Башминов, оператор - коллектор Е. Печинская.

З. БАТЧАЕВА сурташи текети.

КПСС ОБКОМА ПРЕСС-ЦЕНТРО ХОАМ БУ

ТЕЛЕФОН 2-66-72

Чакхбаьннаб ахкан кхы цхьаькха бутт, хIаьта кхашка чакхдаха дезаш дукха гIулакхаш да.

Овсарле лакха йолаш къахьега деза доакъар кийчдераша. Оперативни даннетIа 30 июль хьатIаотташ 119,8 эзар тонн хулача аьлах аргIаш даьд — шера планагIа 54 процент. Сенаж Iалашъяьй 77,8 эзар тонн — шера планагIа 98 процент. АргIана хьакха йоагIа люцерна хьекха йоласлча тIаккхетаргда баьца хьоар а. Из кийчдаьд 12,3 эзар тонн. ДIалахьача шера укх хана хиннача кIезигагIа да баьца хьоар.

Гудермесски района боахамаша юкъера лаьрхIача хIара условни бежана 9,5 центнер доакъара единица кийчлаьд. 8,4 центнер кийчдаьд из Надтеречни района боахамаша, малгобекски доакъар кийчдераша — 7,7 центнер. ХIаьта 5 центнерал кIезигагIа кийчдаьд из хIара условни бежана Шалински Сунженски районашкарча боахамаша.

Боккха лоархIам болаш гIулакх да эшшача хана накъадаргдолаш шозлагIа дIайийнача культурех доакъар кийчдар. ПланагIа дIае йоагIараш 52,8 эзар гектар йолаш республике дIайийнай ужаш 33,1 эзар гектар. Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб Гудермесски района боахамаша. ТIехьабус сунженцаш.

Укх тIеххьарча кхаь дийнахьа гурахьа ка бола ялат дIадера кийчдаь лаьтта 10,3 эзар гектар тIаккхийттад. ХIаьта а кхоачамболлаш лакха яц кхаш кийчдара долча балхий темпаш.

Темпаш лоха йолаш оах зябь а. ПланагIа аха йоагIар 160 эзар гектар йолаш из аьхаяц 15,1 эзар гектар мара.

Дикал лакха а йолаш кхашкара балхаш сихдар — цунна тIадерзаде деза шоай низаш лаьтташ леладераша, агропромышленни комплекса ерригача звеньяша.

Нохч-ГIалгIай АССР
Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла
нов. П. М. Архипов
хьожаварах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР
ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА
ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла **Архипов** Петр Михайлович хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный,
31 июль, 1985 ш.

Нохч-ГIалгIай АССР
Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела
декхарех
нов. В. И. Белозеров
мукъавалийтарах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР
ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА
ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Нохч - ГIалгIай АССР Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела декхарех **Белозеров** Виктор Иванович мукъавалийта, пенсе волаш хиларца дувзаденна.

Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный,
31 июль, 1985 ш.

МАШАР, ДОТТАГIАЛ, БАРТ-ЦХЬОАГIО

XII-МОСКВА-1985

Москверча фестивале шоллагIа ди чакхдаьлар «Кагирхойи студенташи машара, ядерни тIом ца хилийтара, герз дIадаккхара тIехьа ба» яхача девизах. Из дIадоладелар Поклонни лоам тIа хиннача интернациональни къахьегама акцеца.

Лаьттан тIа машар бах иа лорабеш хиннараш дага лоаттабарца. Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш хинна дIадахар таханенга кхайкх: «Кхы юха хила йиш яц тIом!», яхаш.

Уж дешаш дIаяздаьд эрсий а английски а меттала дерригача халкъа йоккхача гIишлонна тIа урагIа яхийтача транспаранта тIа. Iалаьмате йоккха Коталон мемориал хьалъеча моттиге Iуррехьа массе а оагIорахьара хьаьха болабелар фестивала делегаташи хьаьшийи. Центральни монумент хургйолча майдан тIа вIашагIкхийтар уж.

Iуйрийна 9 сахьат даьннал. ДIайолалу митинг. Цун эггара сийлахьа доакъашхой ба — Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ветеранаш, дунен шоллагIча тIема ветеранаш - антифашисташ, Духьален болама къовсамхой.

Микрофона хьалхашка ва — Поклонни лоам тIа деча памятника проект кийчъеча Моспроект-2 института болхло А. П. Роменский. ДIабаьннача тIем тIа дакъа лаьца а салтечун денала лакхера знакаш йола — Сийлен кхо орден енна а ва из.

— Сай, — аьлар ветерана, — ираз а йоккха сийле а лоархI аз Коталон 40 шу дизара хетаяь ЦIеча майдан тIа хиннача параде дакъа лоацаш се хилар. Оаха шо, кагирхой, тIахьех тIабоагIача тIема кхерамах планета лораяра мугIараш кхотаде, вIаши чIоагIа кулгаш лаца.

Пхе континента викалаша майдане хьадахь доккха фестивальни ромашка. Фо чудолча ахкаргаша айдаь сигала урагIа дода из. Цун Iиндоргlана кIал гIишлон йаь объекте болх дIаболабу кагирхоша.

...Ленински лоамашкара Московски городской пионерийн дешархойи Дворец. Укхаза торжественно хьайийллар Берий центр.

Цу дийннахье хьинаре дIаболабелар болх вокх юхейисача фестивала йийтта тематически центрашка а.

Планета кхоане — кагирхой бе йоалл. Из къаьстта чIоагIа холу фестиваль йолча деношка. Кагирхой болам дегIаахара из массе а ханна боккха лоархIам болаш хиларах дувцар митинге къамаьлаш даьраша.

ШоллагIча дунен тIема салтий тIехьенаш, цар ийсархой — планета пхе континенто хьожабаьраш баьхкар 28 июле столицерча «Динамо» стадионе. гитлеровски фашизми японски милитаризми эшаеш Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь митинг хулача. Из яр кагирхойи студентийи Дерригдунен XII фестивала шоллагIча ден керттера событи.

Стадиона центральни ложа тIа ба — новкъостий **В. В. Гришин, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, В. М. Чебриков, С. Л. Соколов.** Митинга доакъашхоша дIаьхдаь тIоараш детташ тIаэц уж.

Пхе оагIорахьара баьццарча арешна юкъе хьатIабоагIа фанфаристаш. Ек «Теркам!» яха сигнал. Стадиона кIувса наькъа тIа гIолла президиум йолча дIаболх фестивала сий дола хьаьший: Даймехка Сийлахь - боккхача тIема ветеранаш, антигитлеровски коалице эскарий ветеранаш, Духьален болама къовсамхой.

Метронома тата доал. Еррига стадион хьалгIотт.

Пхи на хулаш минута йоаккх. Шаьха а зовне а хет из...

Фестивала доакъашхоша аларах укхаэра Кремлевски гона улувра Цавовзача салтечун каш долча дагаьлоацама гирляндаш яхка йода делегаци.

Кердача тIема апологеташта дира дIахьедар, машара гIулакха тешаме хилар санна ек стадиона тIа «ТIом — бац!», «Машар — ба!», «ДоттагIал да!» яхаш къона низ бола оазаш.

Вахар дезаш, оптимизм йолаш, сийрдача кхоаненах тешаш хилар гойташ чакхъяьлар «Машар котбаргба тIемал» яха театрализованни представлени.

* * *

Москверча фестивала кхоалагIа ди чакхдаьлар «Кагирхойи студенташи империализмана духьаларча цхьоагIонна тIехьа» яхача девизах.

Хьалха латтача кагирхой низ — барт - цхьоагIо йолаш гIулакхаш леладарца ба. Из хьагойтар Московски фестивала кхоалагIча дено. Планета къона ноакал Азе, Африка, Латински Америка, Гаргарча Малхбоален халкъий къовсам. Никарагуа халкъ хьаллоацаш хилар гойташ митингаш хилар 29 июле Москван тайп-тайпарча доакъошка, цар къаьгга хьахьекхар — ерригача континенташкара кагирхой ерригача оагIонех йолча империалистически политикана — неоколониализмана, сионизмана, расизмана, апартеида, фашистски а диктаторски а режимашта, герз Iоадара духьала хилар.

Цу дийнахьа фестивала керттерча объектех цаI — империализмана духьаларча барт-цхьоагIон Центр чуйолча П. Лумумба цIерагIча халкъий доттагIала Университете хьайийллаяр «Империализмана духьаларча барт-цхьоагIон болама мугIарашка советски кагирхой» яха фотосуртни выставка.

...Iуррехьа «Олимпийский» оалача спортивни комплекса майдан тIа митинге вIашагIкхийттабар пхи эзар совгIа кагий нахи мехкарийи — тайп-тайпарча мехкашкара баьхкараш. Сахьата тIаьскаш совц 8 сахьати 15 минути яьлча, 40 шу хьалха цу хана хиннад Хиросиме атомни дуIа. ВIаргIацкъам тохача юкъа йохаьй город, боабаьб дукха нах. Атомни цIеро мерцад цар синош. Тамашийна юха дийн а бенна цар къовсам лоаттабу адамле лораяра тIехьа. Тахан а фестивала доакъашхошца цхьана цар дакъа лоац «Хиросиман, Нагасакен дIахьеду: из трагеди кхы юха хила йиш яц!» яхача митинге.

«Халкъашта дицлургдац 40 шу хьалха эггара хьалхарча атомни эккхамо дуне оагадар а. Цу эккхама оазо хIара саг тIахьех дог цIенеи кхетамеи хилара», — белгаллаьккхай новкъоста М. С. Горбачевa, фестиваль торжественно хьаеллача ше къамаьл деш.

Лаьттан тайп-тайпарча миIингашка реакце леладеча гийшача балхашта духьала. кортамукъален къамаш шоай лоIаме хилари бахьан, демократи а социальни прогресс а бахьан къовсам лоаттабеш дола халкъаш хьаллоацаш шоаш хилар хьагойтар цу дийнахьа «Кагирхойи студенташи империализмана духьаларча барт-цхьоагIонна тIехьа» яхача керттерча митинге дакъа лоацаш хиннараша.

* * *

ДиълагIа ди да «Кагирхойи студенташи шоай бокъонашта тIехьа» яхача девизах дерригача дунен къона ноахал вIашагIкхийтта. 30 июле хиннача митингашка, дискуссешка вIашагIкхетарашка къонала полпредаша майрра къамаьлаш дора кагирхой социальни а политически а бокъонаш лораяра. цхьабакъда цхьан ханна цар дувцар цар сийлахьча декхарах а: сага керттерча бокъонна — ваха бокъо хилара тIехьа къовсам лоаттабарах.

Тайп-тайпара политически кхетам боля нах вIашагIкхийттабар «Атомни герз боккъонца дIакъовларан дIадаккхаран тIехьа цхьана гIулакхаш леладарах» союзий Шен Колонни зале хиннача дискуссе. цхьабакъда цар массане а тIоараш детташ тIайийцар заседанe йолалуш шоашта дIайийша газеташ тIа кепатеха новкъоста М. С. Горбачева заявлени.

— Советски Союзо баьккха из лоархIаме гIа дика хьокхам хила боагIа США-на а ядерни герз долча кхычa паччахьалкхенашта а, — белгалдаьккхар польски делегаце члена Людвичак Адама. — ХIанз дош ала дезар Малхбузе я. Фестивала беррига доакъашхой аз тIахьех машара тIехьара СССР-а керда болам хьаллацара.

Иштта заявлене лакха мах бир европейски кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи Дунен халкъашта юкъерча комитета викал йолча Зографос Мейнод Элена а.

— Иззал дукха нах боабу герз Iоадаьча хIанзарча дунен тIа, — белгалдаьккхар Наказату Тамисос (Япони). — Хиросимен Нагасакен нийсденнар юха хилар адамле йохаяь дIаяккхар хургдар. Цхьанна а хана леладе бокъо йоацаш дехка деза ядерни герз. Нах баха боагIа машарерча сигаленна кIал.

Сатем байнен гIайгIа йолаши дувцар малхбузен дунен кхалнаха шоай политически а социальни а бокъонаш телхаярах.

Дунен халкъашта юкъерча къахьегама организаце тешал дечох, капитала мехкашкарча берригача болхлоех кхоалагIа дакъа мара доацача кхалнаха юкъе аханел совгIа бараш хьабе болх боацаш лел. ХIаьта маIача наьхеи кхалнаьхеи алапешта юкъера юкъ — 60 процент я.

Уж а кхыдола а дешаш тайп-тайпарча мехкашка мишта къестаду хар ловш ба делегаташ. Царна къаьстта чIоагIа лов — ший берригача гражданашта цхьатарра бокъонаш тарошаш луш йолча СССР-а опыт йовза. Цудухьа чIоагIа теркам тIабахийта хьеж хьаьший цхьан зале шерра гойташ йолча «Советий Мехка кхалнах» яхача выставка экспонаташка. Алхха Iилме тохкамаш дераша юкъе 40 процент ба советски кхалнах, инженерно - технически болхлошта юкъе уж 49 процент ба, ворхI миллион совгIа кхалнах — рационализаторийи изобретателийи Ерригсоюзни общества а кхыйолча Iилман - технически обществай а членаш ба.

Массаза санна, йаьхий а тайп-тайпара а яр фестивала культурни программа.

Фонтанни майдан тIа чакхъяьлар хоза кийчъяь «Къахьегама хоастам» яха театрализованни представлени. Ерригача союзни республикашкарча къонача артисташа фестивала хьаьшашта совгIата дечадар шоай дикагIдола иллеши халхараши. Шоай профессиональни коллегашта нийсса дакъа лоацаш бар артисташ - любителаш. 29 миллион саг волча самодеятельноста энтузиастий отряда викалаш бар фестивальни Москве ерригача континенташкара баьхкача нахага вай Даьхен дуккхача къамий искусство дIайовзийташ.

А. М. Горьке цIерагIча культурай салаIарен центральни парке хьаьший тIахьийхар кагирхойи студентийи Дерригдунен фестивалаш хиннача столицашка никъ бе. ТIа кхоале йоаца зал йизза болча итт эзар наха бIаргагуш чакхдаьлар кагирхой демократически болама истори. Из дар Прагера — къонабарий хьалхарча столицера, цунгара эстафета хьайийцача городашкара — Будапештера, Берлинера, Бухарестера, Варшавера, Венера, Хельсинкера, Софира, Гаванера ена ашараши ритмаши.

Къонала дерригдунен форума диълагIа ди чакхдаьлар СССР-а ВДНХ гайшна сарахьа «Кагирхойи студенташи шоай бокъонашта тIехьа» яха митинг ярца. Укхаза дакъа лоацаш вар итт эзар гаргга саг. Цар дIакхайкадир дерригача мехкашкара кагирхой социальни нийсхонна, машара, прогресса тIехьарча къовсамера барт-цхьоатIо чIоагIъе лаьрхIа хилар.

(ТАСС корр.).

СУРТАШ ТIА: Поклонни лоама тIа хиннача къахьегама акце цхьана болх беш бар советски а афгански а кагий нахи мехкарийи; фонтанни майда тIа митинг йолча хана.

ТАСС фотохроника.

ПАРТГРУППАШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДАР ГУЧЧАХЬА ДИЙЦАР

БархІ саг юкъевоагІа Наурски района «Красное знамя» колхоза цхьоалагІча кхаш леладеча бригада партгруппана. Цун керттера декхар да хьайбашта эша тайп-тайпара доакъараш кхоачамболлаш Іалашделга. Цу гІулакхах механизаторий коллектив лоархІаш хилар хьахьекхар шоаш шера баьча балхах лаьца къамаьл даьча партгрупорга М. Ибрагимова. Цо хьагойтар Кхачан программа кхоачашъеча, къахьегама а производственни а дисциплина чІоагІъеча коммунисташа юкъехьу дакъа оидо хилар, балха тІа а вахаре а шоашкара дика масал гойташ уж хилар. Бригадера партийцаш дукхагІча даькъе йоккха балха опыт йола, ледарло ер, ший декхарех къехкаш вар ловргвоаца нах ба. Цудухьа сенаж кийчъяра хІара бетта задынеех лоархІаеш хьайоагІа коллектив. ХІанзле 2558 тонн Іалашъ а яь, цох дукхагІъяр фермашка, кашарашка дІатІаззай йол.

— Бакъда, доакъара дукхалах тийша дац деррига а, нагахьа санна из хила ма доагІара дика ца хуле совлен доаде дезаргда, хьайбашкара хьайоаккха продукци хайра айс вІаштІехьдаргдац, — аьлар бригадира А. Шахмерзаева. — Из цІаькха а хьахьекхар вай соахкарча балха опыто. Доакъар дукхалга диллача эшачул совгІа боахаме хинна доллаше а Іа дІаьхдаларца низкъала хьал эттар. Из агротехнико ма яххара Іалашдаьи лерттІа кийчдаьи хьаьшка декхаш хиннадаларе халонаш оза езаргьяцар. Укх шера а гІулакх хайра эргадаьннад ала йиш йолаш дац.

Фуд бахьан? Механизатора И. Гожас ше къамаьл деш хьаьдда хьахьекхар цун маІан. Урсаш, косогонаш, цхьацца кхыйола оатхалаш ца хилар бахьан долаш болх юкъагІбусаш моттигаш кІеззига хилац. ТІаккха ховш ма дий баьцаш йокъаелча е хьекхачул тІехьагІа уж кхай тІа дукха йоадайча царна дикка эшам хулга. Цул совгІа, белгалдаккха доагІа дукхагІйола техника къаьна хиларца, цхьацца бахьанаш нийслуш техника пайда ца эцаш лоаттае езаш йолга. ГІулакх цу хьале дале а доакъар Іалашдара тІера вац колхоза керттера инженер В. Н. Мунич, аьлар цо. Хьагучох, из сагото еш вац тха балха гІулакхашта.

Шоай цІен гаьна гІомарий аренашка сецца денз боад чубиззалца къахьегаш боахкача наха алхха даар лоаттадарах далац гІулакх. Душевойш хилийта вІаштІехьа деце, дегІа тІадахийта педаш чу мукъа хий лоаттаду далар тхона, яхаш Іокадаш вар гранулаш кийчъю механизатор А. Хасалиев.

ХІанз йол Іалашъяь а баьнна, силос чуэцаш ба доакъар Іалашдераш. Йол кхоачамболаш яле а доакъара дІайийна культураш ма хетта хиннац. Эшаш йолчоа когаметта кхыдола кхоачамаш лаха деза кхы хьем ца беш.

БІарчча хьаийцача собрани бригадерча наха къахьегача хьаІоадаьча дикачох санна, кхоачамбоацарех а гуччахьа корта бола къамаьлаш деш чакхъяьлар. Керттера терко динза дисараштa тІаззар. Из дика да, бакъда, цхьа хІама дар партгрупана ше дІахо бергболча балха хьакъехьа хьалхадаккха доагІаш. Соахкара ер санна йола отчетно-хоржамий собрани еш коммунисташа енна хиннача критически замечанеех, предложенеех цхьаккха хІама хьоахадинзар докладчика а цул тІехьагІа къамаьлаш даьчар а, ма дарра аьлча, цу даькъе цар хІама даьдац оалилга еце а. ТІадоагІача шера цу тайпара дар ца хилийтара шоай собране коммунисташа хІанз дІадийхар вІашагІтоха а цу хьакъехьа доагІар дара оттагІбала а беза уж. ХІаьта шера баьча балхах лаьца долаш долча къамаьла юкъмоттиге хила дезараІ а уж дешаш долга дицдалийта дагІац.

Партгрупоргалла хержар къона коммунист бригада агроном Р. Алиев.

А. ДЕДОВ,
парте Наурски райкома оргтодела инструктор.

Хьайбашта-шортта доакъар

ЛОАЛАХОШКАРА ХЬОКХАМ ЭЦА, ІОМАЛЕ

Бетташ 860 етт а болаш, кхо эзари, кхо бІаьи бежан ла Сунженски района Ленина цІерагІча колхозо леладеш. Района кхыча боахамашкарчул эггара дукхагІа хьайбаш кхоач цу боахаме оахача хІара бІаь гектар лаьтта. Цудухьа ма эшша доакъар Іалашде хала хул массе хана. ХІаьта а низ дІакхоачар ду колхозхоша доакъарашца кхоачам бе гІерташ.

Эри буц тІаювла, культурни дІабгІенаш, цонаш яц цу боахама. Доакъара кхееш 250 гектара тІа люцерна, бІаь — суданка, пхи бІаь гектар — хьажкІаш я. Хьайбаш Іангара дахара цигара планагІа 800 тонн йол кийчъе, 10 эзар тонн силос йолла еза. Цул совгІа, 1800 тонн концентрированни докъар а да Іалашде дезаш. ХІаьта фу даьд хІанзле?

Месячник хиннача юкъа кийчъяьй 90 тонн йол, 900 тонн сенаж. Йол Іалашъяра план кхоачашъе карагІдаланзар. Кийчъяьр а кхоалагІча классах мара яц. хІаьта сенажах 79 процент цхьанна классагІа яц. Фуд бахьан? Цу хаттара жоп луш колхоза партийни организаце секретара Ирбанев Ювсапа йоах:

— Каст-каста догІаш дийлхар июнь бетта. Хьекха буц йохкаллар кхерам болаш яр. Из бахьан долаш аьла хьекхача дукхагІйолчох сенаж еллар оаха. ХІаьта аьла 90 тонн хьалъэца мара кхоадаизар. Цудухьа йол а сенаж а во я.

Боахама кугалхой бехказа бахара даь къамаьл дар из. Сенаж, йол кийчъяра технологи лерттІа кхоачашъяь ялаpе нийслургдацар иштта. Цунна гешал деш цхьа масал доаладергда аз. Цу колхоза уллув я «Серноводский» совхоз. Люцерна яц цу боахаме, хий дулла лаьтта а дац. Сунженски дукъа тІа йолча даьгІенашкареи цонашкареи ца даьккхача доакъар Іалашде моттиг яц. Укх шера геттара дика тІаьннпаяр цига буц. Доакъар Іалашдара совхозе лаьрххІа вІашагІъеллача Д. Татиева кулгалдеча механизированни отрядо из ший ханнахьа хьекха 1200 тонн йол кийчйир. Цунах 59 процент цхьоалагІча классах я, йисар — шоллагІча. цу совхозе кийчъяь йол районе Іалашъяьчох кхоалагІа дакъа хул. Из толам баьккхар доакъар Іалашдара боахама кулгалхоша хаддаиза тІахьожам лоаттабарах.

Ка бола ялаташ чуийца а даьха беррига теркам доакъар Іалашдара тІабахийтаб хІанз Ленина цІерагІча колхозе. Люцерна хьокхаш ба механизатораш Цайсаев Майрудин, Кагиров Хьусейн, Сулейманов Товсолт. Балха нормаш тІехкхоачашъю массане а. Яхье хьалха латт Цисаев. Ше лелаеча Е-301 марках йолча косилкаца хІара дийнахьа 12 гектар совгІа люцерна хьокх цо, норма 7 гектар йолаш. Из культура шозлагІа чуэцаш я. Лоалахошкара масал а эцаш, хІанз кийчду доакъар дика хилийтара йоакхо е еза боахама кулгалхоша.

Йокъаенна буц хьалъэцаш, цунах аргІаш деш ялх механизатор ва. Алероев Іальве кулгалдеча цу звенос подрядагІа къахьег. Сатессача дІа а болабийя ди дохьделча юхасоцабу цо из болх. Цул тІехьагІа боад къовлабаллалца чах кхаш мукъадоахаш къахьег.

— Хьайбашта эггара пайданегІа дола баьца дакъа цун гІа да. Іуйрийна тхир тІа а уллаш кІаьда хул уж. Йол хьаэцача хана каглац. — йоах Ирбанева. Цхьабакъда, ди дохьделча докъалу. ТІаккха во хул йол. Цудухьа делкъал тІехьагІа соцабу болх.

Цо дувцачо хьахьокх доакъар дика хилийтара тІехьарча хана колхозе дукхагІа йоакхо елга.

ХІанзле аьла цаІи чан ворхІи аргІаш даьд механизатораша. Нормаш кхоачаш ца еш цхьанкха вац царна юкъе. ХІаьта къаьстта дика болх бу Зубайраев Хадже, Бутаев Ризвана, Алероев Іальве.

Ча 1400 тонн вІашкатехал хІанзле. Керда хьалдетта аьла аргІа дистадац. Цхьабакъда, колхоза кулгалхоша яхачох, цига кІезигагІа яле а 150 тонн хургья. Хьалха кийчъяь хинначул дуккха дикагІа я из.

— Ча план 2000 тонн йолаш 2500 тоннал совгІа Іалашдуларгда тхога. Кхоачашъергья силос йоллара план а. Геттара дика тІаьннай силоса дІайийна хьажкІаш. ГІадам сома, лакха долаш а царех хІаране тІа кхоккха, йиъ-йиъ хьажкІа йоаллаш а я Какаев Камалус, Элькиев Ахьмада, Ажигов Сулеймана ялата кхееpаш а, — йоах колхоза председатела Чилаев Шудде. — ХІара гектара тІара кІезигагІа яле а 60 центнер хьажкІаш яргья. Концентрированни доакъар плачал дикка дукхагІа Іалашде йиш хулийтаргья цу гІулакхо ХІаьта хІанзле ка болча ялата чотагІа 1300 тонн кийчдаьд оаха из. ХьажкІаш чуийцачул тІехьагІа кхы а эзар тонн Іалашде дага да. Даьхенна ялат дІадалара цхьайтталагІча пятилетка план оаха соахка кхоачашъяьй. ХІаьта йол укх шера эггара дукхагІа 650 — 700 тонн мара йоаккхалургьяц тхога.

Шоай таронаш а лаьрхІа дар Чилаева дийцар. Люцерна диазза хьакха дага ба колхозхой. Цул совгІа, бІаь гектар суданка а чуэцаргья аьла. ХІаьта а планага хьежа 800 тонн из доакъар даккха йиш хургьяц. ХІана аьлча, хІара дийнахьа доахана мошача доакъара 100 тонн люцерна ца хьекхача балац хІанз. Хьайбаш кхаба кхы тайпа доакъар дац. Рапс чуийцачул тІехьагІа мошача доакъара лаьрхІа Сунженски дукъа тІа 300 гектара тІа дІайийна хинна хьажкІаш хьакхара кхоачамболлаш дегІаенаяц. Цхьабакъда, кхозалагІа, диазлагІа люцерна духхьал аьла мара хьакха ца езаш хургдолаш гІулакх деш ба хІанз. Чах мукъадаьха кхаш оахаш. цига мошача доакъара хьажкІаш дІаювш ба колхозхой. Дийнахьа шишша норма а еш къахьегаш ба дезача дискашца лаьтта цамцадоаккхаш бола механизатораш коммунисташ Элиханов Вахеи Дасаев Хьусейни, иштта сиха болх беш ба хьажкІаш дІаювш боахка Ажигов Сулейман, Какаев Руслан, Элькиев Ахьъяд.

М. ХАМАТХАНОВ.

Стахановски болама 50 шу дузаш

ДИКАДАР ДІАДОЛАДАЬРЕХ ЦАІ

...20-гІа шераш чакхдоалаш дар. Граждански тІемо яьча човнех юхаметтаоттаянза йола къона Советски республика хьалхарча пятилетка декхараш кхоачашдара тІайийрзар. Цига хьинаре дакъа лоацаш бар Грозненски мехкдаьттахой а. Цар декхар дар ма хулла дукхагІа мехкдаьтта продукташ арахецар.

Цу халача хана Грозненски феткен арахецача завода (хІанз В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ) балха воагІа кхоачаш вурийтта шу даланза вола Александр Репешков.

Заводе тайп-тайпара балхаш деш ши шу ха яьккхачул тІехьагІа феткен деча установке операторалла хьожаву из кхувш воагІа зІамига саг.

Ховш ма хиллара, къахьегама хьалаш геттара во дар цу хана. Беррига болх кулгкара кхоачашбе безаш хулар. ХІаьта а Репешкова кулгалду бригада лакха толамаш доахаш, ший хьинар кхо ца деш къахьегаш яр.

Хоалуш дакъа юкъедихьар цу бригада коллективо завода болхлоша хьалхарча пятилетка план ханал хьалха, 2,5 шера. кхоачашъеча а.

1935 шера А. Стахановн болам хьаллаьца къахьега йолаелар предприятей бІарчча коллективаш. Цу гІулакха юстара бисанзар грозненски мехкдаьттахой а. Масала, А. Репешковс кулгалду смена вай ювцача яхье дакъа лоацаш шоай дийнахьара норма дуккхаза тІехкхоачашъеш чакхъяьлар. Цудухьа массаза хьалхле царга яр.

Иштта дика толамаш доахаш хьайоагІача смена бригадир 1938 шера № 1 йолча цеха цхьан участкана кулгалде хьожаву. Инженерни дешар дийша веце а дика организатор хиларах цу балхах дика лоархІаву из хьинар дола зІамига саг.

Даймехка тІом хьовча хана участка начальника декхараш кхоачашдеш вар А. К. Репешков. ТІем тІа ваха чІоагІа ловш из воллашехьа производстве квалифицированни болхлой эшаш хиларах заводе къахьега витар из.

Атта дакъа дацар тыле бисачарга кхаьчар а. ХІана аьлча, уж декхарийла бар хадданза фронта эшаш дар Іалашде.

ТІемя шерашка казарменни хьисапе къахьегаш яр завода коллектив. Шоай балха моттигаш дІахеца ца ловш болча мехкдаьттахоша, бийсаш тІехьа а йоахаш болх беш а дукха моттигаш нийслора производстве.

Къаьстта хало эзар цар 1942 шера моастагІа города гарга гІертача хана. Бакъда, из тІаена хало майрра, духьала а этта лайра мехкдаьттахоша, берригача советски наха санна балха тІа лакха толамаш а доахаш. Цунна дола тешал да А. К. Репешковна «За доблестный труд» яха медаль, Къахьегама ЦІеча Байракха орден ялар.

Александр Карпович ше пенсе тІа ваххалца йолча хана цу заводе къахьегаш хьавера. Лоацца аьлча, ткъаь итт шу совгІа йола ха дІаеннай цо завода.

Цу юкъа дуккха дика гІулакхаш карагІдийннад цунна. Иштта итташ болча кагийча наха ший професси лог раьза долаш дІаІомаеш нийсача наькъа тІа баьхаб Репешкова.

ХІанз къахьегама ветерана гІулакх тешаме дІахохьош ва цун воІ Виталий. Из завода ворхІлагІча цехе токарь ва.

Ший декхараш цІена кхоачашдарал совгІа зІамигача сага хІанзлехьа къонабарий хьехамча хила а кхийнад.

Каст-каста вІашагІкхийте хулаш даси воІои дукха дувц шоашта хьамсара йолча завода таханарча вахарах лаьца.

Цу масало хьахьокх А. К. Репешкова хІанз а тІехьа цу коллектива член ше лоархІаш хилар.

З. АЮБОВ.

Нов. Н. К. КОЛЕСНИКОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате болх барах, республике машинаш елга дегІадоаладеча доккха дакъа юкъедахьарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, ваьча дийнахьа денз 75 шу дизарца дувзаленна а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Колесников** Николай Кондратьевича — «Красный молот» яхача завода керттерча конструктора заместитела, Социалистически Къахьегама Турпала.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
29 июль, 1985 ш.

ВОЛГОГРАДСКИ МУЗЫКАЛЬНИ КОМЕДЕ ТЕАТРА КОЛЛЕКТИВАНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Гастролашка йолча хана республика бахача наха культурни гІулакхаш деш боккха болх барах Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Волгоградски** музыкальни комеде театра коллективана.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
29 июль, 1985 ш.

Нов. И. А. КОДЗОЕВНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ФИЗИЧЕСКИ КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Физически культуран спортен даькъе доккхий гІулакхаш карагІдувларахи республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГІалгІай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен цІи лойла **Кодзоев** Абибулата ИбраьхІама — РСФСР езача атлетика заслуженни тренера.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
29 июль, 1985 ш.

ДОАГІАШ ДЕННА СОВГІАТ

ДІадахача Іай хьайбаш леладерашта юкъе яьржа хиннача социалистически яхье толамаш дахарах КПСС обкома бюрос, НГІАССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо котъяьннарг лаьрхІай Шалински районерча «Курчалойский» совхоза шурий-товарни ферма коллектив, республикански сийлен Улга тІа дІа а язъяьй.

— Тха хьайбаш леладераш цу совгІатага кхаьчаб тІатеІІа хьинаре къахьегар бахьан долаш, — дувц совхоза керттерча зоотехника Чараев Хьусена. — Укх шера хьалхарча ялх бетта оаха паччахьалкхенга ехкай 6500 центнер шура, из хул планал 1050 центнери дІадахача шера цу хана дІаенначул 770 центнери дукхагІа. Ферме кхоабача 505 Іаттах хІаранегара яьккхай 1465 килограмм шура, соахкарчул 127 килограмм дукхагІа.

Социалистически яхье хьалха латташ, массанена хьокхам луш хьабоагІа дояркаш КПСС членалла кандидат йола Радуева Тамареи Алхазова Айтулеи. Шоаш лелабеча хІара Іаттагара 1890 — 1775 килограмм шура яьккхай царех хІаране. Укх шера 3000 килограммага дІакхоачаш шура яккха лерхІ цар шоаш Іуналдеча хІара Іаттагара.

Доккхий толамаш доах Іаьсий леладеш волча Айдамиров Мухьаде а. 120 Іаса да из хьожаш. Царех хІаранена дийнахьеи буси тІакхет 673 грамм.

ХІанз укх сахьаге ферме юкъера лаьрхІача дийнахьа хІара Іаттагара йоаккх 10 килограмм шура, паччахьалкхенна дІалу 50 центнер. Ферма коллективо толаме кхоачашду паччахьалкхенга дулх дохкара декхараш а. Планал совгІа дехкад 30 центнер дулх.

М. ХАЛУХАЕВ.

Дика вІаштІехьдаьхад кІимарса балхаш Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза № 3 йолча бригаде.

Комбайнерашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ба Хамидов Хьасан, Сайдулаев Іаьла, Магомадов Шаман. Хьекха касарех уллаш дола ка бола ялат оардаш ба ужаш. Царех хІаране 40 тонн гаргга кІа дІадохьийт центральни хьатта. ХІаьта карара кара тела цІе вымпел еннай Хамидов Хьасана а эггара дукхагІа ялат дІадехьача тракториста — цун воІа Усама а.

СУРТАШ ТІА: 1. Комбайнер Хамидов Хьасани цун воІ тракторист Усами.

2. Совхоза комсомольски организаце секретарь Т. Шовхалова аргІанара «Молния» арахецаш я.

В. ЮНЦЕВИЧА сурташ.

БОЛХ ТОАБЕ ЛАЬРХІАД

ЦхьайтталагІча пятилетка диъ шера паччахьалкхенга фуаш дохкара план кхоачашъяьяц «Кавказ» яхача птицефабрико. ДІа ца луш тІадисад 6 миллион фуъ. Кхоачашъяц уж дохкара план укх шера а. Ялх бетта дІадениадац 3200 эзар фуъ. Фуд цун бахьан?

ДІадахача шера 200 эзар совгІа котам яр фабрике. ХІаьта укх шера 150 эзар совгІа мара яц. Из да укх шера хІара дийнахьа 63 эзар фуъ мара цига хьаэцаш ца хилар. ДІадахача шераца нийсдича 2,7 фуага дІакхоачаш кІезигагІа да хІара котамо даьраш. Из хІама нийсдалийтад 18 беттал тІехха яьнна 60 эзар совгІа котам хиларах. Иззал ха яраша 25—30 процент кІезигагІа ду фуаш.

Къаенна котамаш лелаеш дукхагІа дІадола рузкъа а. Цхьа эзар фуъ хьаэцаш 3,1 центнер кормоединица дІайохийт, план 2 центнер йолаш. ПланагІа доагІачул 1,2 грамм кІезигагІа да дийнахьа ІотІадеттадолийта дозал. Цу дерригне дикка лакхъяьй себестоимость, доккха зе дора. Цудухьа хийцар птицефабрика кулгалхой.

— Эггара хьалха коллектива къахьегама дисциплина чІоагІъяра тІаерзайир оаха тхоай уйлаш, — йоах керда тІаенача директора М. Гамаева. — Хьалха птичникашка латташ йолча оборудованена лерттІа доал деш хинадац. ХІанз цунга хьожалга а цо цахаддаш болх бара а бехктокхаме болаш слесараш оттабаьб. Котамашта ма доагІара Іуналдара, уж тІера ца ювлийтара хьалхара птичникий бехктокхам лакхбаьб. Балха юкъейоалаяьча коллективни подрядо а уж декхарийла бу иштта къахьега. ХІана аьлча хІанз цар дика кхетаду шоай алапи бухсоцаш хьахиннача продукцега хьежжа хургхилар.

Фабрике теркам тІабахийтаб реконструкци яра а. Доакъара цехе шоллагІа смеситель оттаеш латт. Цо тарo хулийтаргья шо-шоай хапашка хьежжа кІоригаши котамаши дала доагІа доакъараш а телаш дикагІа кхаба.

Къонача специалиста Ш. Межаева кулгалдеш йолча служба зоотехнически балхаш а эргадаьхад. Уж ду оттаьча графикех. Боккха теркам тІабахийтаб санитарни нормаш лораяра, кхыдола гІулакхаш Іилмано дІа ма деххара чакхдахара. Иштта къахьегам вІаштІехьбаккхарах гІулакхаш эргадувла даьннад. Нагахьа санна апрель бетта птицефабрике 36 эзар котам тІераьнналле июнь бетта яьннараш 24 эзар мара яц.

Медикоментозни аэрозольни профилактикаш яра схемаш оттаьй. Цу мероприятеша геттара кІезига тІераювлийтаргья 120 денага дІакхоакаш ха йола кІоригаш.

ПланагІа хила еза котамаш хилийтара дола балхаш тІатеІІа дІахьош да птицефабрике. ХІанз ярашта июлеи августеи бетташка 46 эзар котам тІаккхетаргья. ХІаьта керда шу хьатІаотташ фуаш деш хургья 20 эзар котам. Цар таро хулийт шоай фабрикана а «Птицепром» яхача трестана чуйолхача кхыча предприятешта а кІоригаш яхара дика фуаш хилийта.

Дикка ха я из птицефабрика хьалъяь а цо болх бу а. Цхьабакъда, хІанз мара бокъонца нийсача наькъа тІа а яьнна дІайолаеннаяц ала йиш йолаш геттара эсала лийпад хьалха дІаяхача хана цигара гІулакхаш. Халонаш хІанз а нийслу. Нийслой а барт болаш къахьегача болхлоша лерхІ август бетта хІара дийнахьа 80 эзар фуъ гулде. хІаьта дІахо йодача хана — 100 эзарнега дІакхача. ТІаккха проектни мощностага дІакхоач птицефабрикера болхлой.

И. АСЛАХАНОВ,
Шалински района «Знамя коммунизма» яхача газета корреспондент.

Малара духьала —лира къовсам!

МАССАНЕ ЮКЪАРА ГІУЛАКХ

Маларахи алкоголизмахи дола Указ арадаьнначул тІехьагІа дикка дийнбеннаб милице, предприятешкарчеи организацешкарчеи халкъа дружинаша, профилактика советаша, кхыча общественни формированеша бу болх. Цудухьа маларашта тІехьабаьнна лийннараш тІехьашка баьннаб.

Маларца лоаттабеча къовсаме ший къаьстта моттиг дІалаца йоагІа уж зене-уне дола гІулакхаш леладераш наха хьаьдда дІабовзийташ хиларо. Из де доагІа цу тайпарча наьха эхь дайна гІулакхаш шоаш ма дарра къахьегача моттиге а нах бахача а дІагойташ. Уллув болх бечар, къаьстта новкъосташа, собране е нах вІашагІкхийттача кхыча моттиге дІа а этта бехк баьккхача ше дІакхетаргвола саг бокъонгахьа вала воагІа. Бакъда, балха тІа, цІагІа е кхычахьа цун гештдеш, цо киловзала доаха бахьанаш хьаллувцаш хилча саг мухаленагІа чувода.

ХІаьта дукхагІдола зуламаш, харц хІамаш, дезале хула бохамаш маларца дийза хулга вайна дика ховш да. Иштта цунца хьакхашта балара цкъарчоа 20 сом гІод тохаш кІалхарбаьннаб Серноводски ПМК водитель вола, Наьсар-Керте ваха Кодзоев Ахьмада Саьлангири, «Назрановский» совхоза хьахо Гагиев Уматгире Ахьмад. Мешна а болаш общественни моттиге нийсбаларца иштта бехктокхаме эзаб уж.

Кхы а доккхагІа зе кхийтар Экажкъонгий-Юртарча Точиев Ахьмада Мухьмада. «Сельхозтехника» районни производственни объединене автомашина тІа къахьегаш вола из пелинг а теха из лехкаш хиипав. Иштта мейна волаш лаьцар ГАИ болхлоша город Грозне Алексеева улицагІа, 270, вахаш вола Шевченко Анатолий а. Цо говра меттел хьехкаш хиинай экскаватор.

Уж тІеххьара шиъ эггара хьалха шоай а цар наькъ тІа нийсбала тарлуча кхыча наьха а ираза ший ханнахьа соцаварах доккха зулам ца деш висар. ХІаьта уж-м нагахьа санна шоаш даьчох хІанз а дІакхетанза бале, дагадоацаш милице болхлошта шоаш кІалбисаб аьнна хеташ а хила тарлу. Цу тайпара уйлаш яраштa дІаховлда, цкъа-шозза шоаш менна болга ца зувш дусе а. гайна е ганза шоаш цо доккхача вон тІа оттаргхилар. ХІаьта из цкъаза цхьанна хІаманца тоаде, нийсде йиш йоацаш а хул. Вайна ховш ма дий, менна бехача водителаша шоаш а нах а боабаь моттигаш кІезига йоацилга...

Тахан хІаравар кхетадеш хила веза маларца лоаттабеча къовсама ше юстара хила ца воагІилга, нагахьа санна цу тайпарчарна вай гІойленаш еш хуле из во кхоана вай цІенъюккъе а нийсдала тарлуш долга.

Къаьстта из ала доагІа маларца хьакхашта бувла болхлой болча къахьегама коллективаех. ХІаьта цхьабола кулгалхой цу наькъагІа милице нийсбенна шоай цхьабола нах коллективе бувца «бицлу» цкъаза. Ший хана цу тайпара ледарло яьецаре укх шера массехк саг суд яь дарба де профилакторешка хьожабе, иабахта чубохка безаргбацар. Ткъаь кхоъ шу даьнна мара вац Муцольгов Уматре МухІажар. Хьалха шозаз суд яь воллаше дердайна, кад молаш лелаш вар ший цаІ мара йоаца нана-пенсионерка йиц а енна. Указо бокъо лу цу тайпара бараш а уголовни бехктокхаме оза. ХІаьта цох бизза пайда а эцаргба.

Вай тахане а кхоане а дагалатташ, кхувш йоагІа гІехье унахцІена хилар ловш болча наха дег тІара раьза хинна хьаллоац корта бохабу маларах мелараштa духьала боаржабаь къовсам, цунна шоай низ дІакхоача дакъа юкъе а хьу.

Цу даькъе шоашка доагІар ала дезаш ба торговле болхлой а. Массанахьа белгалъяьккха хила еза малар дохка бокъо луш йола ха. Указо ма яххара, ца доагІача хана из дохкарах царна фу тайпара таІазар ду дІа а хоайташ.

Дуккхачар кхетаду мехка дІаболабаь малара духьалара къовсам мелболийтаргбоацилга а из тІа-тІа чІоагІбе эшилга а. ХІаьта а наг-нагахьа нийслу, цхьа бахьан кхерам тІатийса дужаргдар из гІулакх-м, яхараш а. Цу тайпарчар уйлаш сихагІа хувцара вай шерагІа ерригача средствашца дІагойташ хила деза тахан цу хьакъехьа беш бола болх, алкоголизмана духьалара пропаганда хьадда вІаштІехьа а йоаккхаш, хІара къахьегама коллективе, нах бахача малара тІакхувращца лоаттабу къовсам чІоагІ а беш.

З. ДАСКИЕВ,
Назрановски РОВД начальника заместитель.

КХОМБЕ, ЛОРАДЕ, ЛАРХIА

ХОЗРАСЧЕТО НОВКЪОСТАЛ ДУ

1985 шера хьалхарчи ах шера социалистически яхьс хьалхара моттиг яккхарах КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх хьожаяьй «Автоспецоборудованне» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода коллективана. Из доккха совгIат шоашта доагIаш денна хиларах цIаькха а тешавеш къахьег предприяте коллективо укх деношка а.

КПСС XXVII съезда баха ма боаггIара накъабахара оарцагIбаьннача заводчанаша дош деннад пятилетка задани ханал хьалха 28 декабре кхоачашъен, хIаьта шера задани 27 декабре кхоачашъярах рапорт далеи.

Укхаза дика кхетаду хIаман хьурмат дар производства эффективность лакхъяра керттера долга. Цудухьа материалех, электроэнергех, бийдалах, доагорах ма хулла кхом беш пайда эца гIерт хIара болхло.

Заводерча бригадашта юкъе кхом бара тIехьа дукхача хана денз дикагIа лоархIаш я Урусов Анатоле кулгалду токарни бригада. Хозрасчетах болх беш я кхойтта сагах латта из коллектив.

Балха ханах нийса пайда эца гIерт хIаравар, дика доал ду инструмента. Материалех, бийдалах ма хулла хьурмат деш пайда эц. Цхьабакъда, оборудованех лерттIа пайда ца эце из алапена Iаткъ.

— Уж деррига гIулакхаш доаггIача бесса дIагIоргдола, болх ритмично дIагIоргбола хьалаш тхона хилийтара, ханханпахьа организационно-технически мероприятеш чакхйоахилга шийна дIатIайицал завода администраце, — дувц Урусова. — Нагахьа санна кулгалхоша шоай оагIорахьарча декхарех коллективни договора моллагIа пункт кхоачаш ца йой бехке, вар административни хьисапе бехктоккаме оза декхарийла я администраци.

Шу долалушше а оттадаьча договорагIа бригадана тIачIоагIъю болх беш мел эшаргйола технологически оборудовани. Цо лерттIа цунах пайда эце преми лу бригадерча наха.

Токара балха тIа чIоагIа лоархIаме да оатхал хьаеча хана резецах нийса пайда эцилга. ХIара сага бетта 8 резец лу оатхалаш хьае. Из норма я. Бакъда, цхьан резецаца массехк бетта болх беш нах а ба бригаде. ХIаьта бригадира ше, дизза шу дала доал резец ца хувца, хIана аьлча, нийса пайда эца хов цунна цох. Из де Iомабу шин новкъостий а.

— Хозрасчетах болх бе доладалале хьалхагIа дар из, — яхаш дагалувц Анатолий Петровича, — цхьаволча сага шин дийнахьа болх бе магацар цхьан резецаца. — Из кIезиг-дукха аьрхI ма даллинге а е ирде оттар токарь, е из дIа а кхессе керда резец станока тIа дIаоттадора Вешта цу хана-м из бахьан долаш цун хIама а довцар. ТIаккха хIанз кхыча тайпара да гIулакх. ХоздоговорагIа болх бе доладелча гIоне хIара резецах нийса пайда эцарал совгIа, оатхал хьаеш ма хулла дукхагIа металл кходе гIерт бригадера нах. Цар кхом барга хьежжа беркат доал производствана а цунца цхьана наха шоашта а.

Кхыча профессешка дилача эггара халагIен бехктокхамегIен ба токара болх. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладир бригадира. Нагахьа санна токара цхьа оатхал хьаеш сахьат, шин сахьат доаккхе слесара-сборщика духхьал массехк минота вIашагIйолл из оатхал. Цудухьа чIоагIа теркам эшаши бехктокхамеи болх ба токара бар, белгалдоах цо.

Ала деза, дукхача хана денз брак яха дош бригаде доацилга. ХIаравар шийгара доагIар хIама юхе ца дуташ производствана дIадала гIерт. «Массавар а цхьаннена тIехьа, цаI массанена тIехьа!» яхача девизагIа къахьегаш я бригада. ХIаьта коллектива балха лостам телар, керда толамаш дахара из оарцагIйоахар бригадир ва. 1978 шера денз цун кулгалхо ва Урусов. ТIаккха токарь волаш цо болх бу 36 шу да.

Виъ КПСС члени шиъ комсомолеци ва бригаде. Уж ялх саг бригадни совета чу а воагIа. Бригаде шерра даьржад хьехамчал леладелга. ДикагIа вола хьехамча лоархIаш ва А. Пейсахов. Цо хьалкхебаь ученикаш кIезига бац кхоалагIча цехе шоай декхарех дика лоархIабеш. ХIанз Пейсахова ученик ва Ширяев Николай. Духхьал юкъера школа яьккха ваьлча вера из укх шера Урусова бригаде. ХIама хара тIакхувш, ше хьадер брак йоацаш деш ва Николай. Балха говзал йовзийтарал совгIа хьехамча из Iомаву ше хержача профессе лоархIам бе, зIамига долчун хьурмат ца дича доккхадар а хургдоацилгах кхетаву.

Дика хьокхамаш да бригада укх 1985 шера хьалхарча ах шера дараш. Шийн производственни план 116,8 процент кхоачашгьяьй цо. Цу юкъа къахьегама оксарле лакхъеннай планал совгIа 3,5 процент, продукцега дIадодар 0,9 процент лохдаьд.

Керттердар бригадо лоархI материалашта, бийдала, кхом бар. ХIанзале укх шера диъ дийнахьа болх бе таро хиннай коллектива кхольча материалий чотагIа. ХIаьта шу чакхдалале кхы а шин дийнахьа болх бе лаьрхIа а я из.

Тахан октябрь бетта чотагIа къахьегаш я Урусова бригада. Шера план стахановски болама 50 шу дузача денга кхоачашъе дош деннад цо.

Дош толамца кхоачашдергхилара тешал да цун таханара хьокхамаш а.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Ш У Р А ТIАКХИЙТТАЙ

Хьалхарча ах шера белггала лакхдаьд шура йоаккхилга «Маяк» совхоза хьайбаш леладераша. 400 Iаттах хIаранегара 1240 килограмм шура лькхай укхаза, из хул дIадахача шера цу хана йаьккхачул 310 килограмм дукхагIа. Цо таро еннай боахама 3650 центнер шура паччахьалкхенна дIаяла, соахкарчул 400 центнер дукхагIа а луш.

Дояркашта юкъе лыржача социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа Евлоева Тамареи Бузуртанова Марияи. Ферме эггара дукхагIа шура яьккхай цар шоаш леладеча доахангара.

— Укх шера хIара Iаттагара 2,5 эзар килограмм шура яккхара декхар кхоачашдулургхиларах теш тхо, — йоах хьалха латтача доярхаша.

Толаме кхоачашъяьй боахамо укх шера хьалхарча ялх бетта паччахьалкхейга дулх дохкара план а. — Дулхакомбинате дIаяхьийтай 1420 центнер дулх, 320 центнер планал совгIа а йолаш.

— Оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд Сийлахь-боккхача Октяобра 68 шу дузаш шера программа кхоачашъе, — дувц совхоза керттерча зоотехника Ахушков Зяудина. — 1500 центнер шура, дукха дулх планал совгIа пачахьалкхенна дIадала лерхI оаха. Из хургда КПСС XXVII съезда дола тха къахьегама совгIат.

Цхьаккха а вицвеннавац, цхьаккха а дицденнадац

ЧIоагIа дар фронтера доттагIал

1940-гIа шу доладелча эскаре гIулакх де вахар Инаркъера Яндиев ТIураша Султангири. Фашисташа вай мехка духьала тIом хьоабаьча хьалхарча дийнахьа денз Карелерча фронте лаьттарех ва Султангири.

Юххьанца 61-ча мотострелкови батальоне минометчик хиннав из. 1941-ча шера августе денз тIом чакхбаллалца артиллерийски полке хиннав Султангири — юххьанца пулеметчики, 1943-ча шера май бетта денз разведчики волаш. ТIеххьарча цхьан шерен ах шереи разведчикий отделене командир хиннав из.

Петсамо, Никель Ахмалахти, Сальмиярви районаш, Печенгски область мукъайоахача, город Киркенес хьайоаккхача тIемашка къонахчали денали гойтарах Лакхехьарча Керттерча командоване кхайкадаь баркалаш дола каьхат чIоагIа хьамсара-хеташ леладу цо.

— Даймехка тIема хана эггара сатем болашагIа хиннарех яр тхо хинна Карельски фронт, — дагалувц тIема ветерана. — ХIаьта а тIом болабеннача шера чугIерта моастагIа юхасоцавечен 1944 шера тIехьашка воаккхачеи хана лира тIемаш хилар уккхаза а.

Ше къаьстта йола лыжникий батальон вIашагIъеллаяр тха полке. Цун цхьан взвода тIадилладар моастагIа латта а цун чIоагIалленаш йола а моттигаш тахка. Из декхар кхоачашдеш бола разведчикаш гаьна моастагIчун тыле нийсбеннабар. Го а баь боабар кхерам болаш дар гIулакх. Цу хана рота командира ординарец вар со ханна. Командира сона тIадиллар Iалаьмате сиха разведчикаш болча дIа а ваха, тIаьтта кхерам царга дIабовзийтари цIабахка приказ дIакхачийтари, дувц Султангире.

Гадоахрга лодкаца ваха везаш вар со, моастагIчо йоккхий топаши пулеметаши еттача моттиге гIолла. Берда йисте дIакхачалехьа, уллув Iокхийттача йоккхача топа цхоно човхадаь кIалтIадаьлар со тIавола лодка. Бакъда, сайна хIама хьа ца кхеташ чакхваьлар со. Юхебиса никъ нек деш бе бийзар.

Йоккхача топо човхаваь къорвийрзаи чIоагIа кIаьдвеннеи волаш хала дIакхаьчар со новкъостий болча. Командира приказ дизза кхоачашдир. Баьдйийрзачул тIехьагIа гаьнех плоташ а даь, тхоай батальон латтача маьрша цIадаьхкар тхо деррига а.

Дикеи вои цхьана лел, — оалаш да, — царех маца, малагIа хьога кхоачаргда ца ховш. ТIем тIа тIехьа лелар Iоажал. Цунах лоравала, тIема декхараш дизза кхоачашде салтечоа новкъостал дора советски наха юкъе чIоагIденнача халкъий доттагIало. Нанас баьча вежарел кхоачарагIа хетар тхона тайп-тайпарча къамех бола фронтера тхоай новкъостий.

Контрнаступлени йолаь, моастагIчун хьалхашкарча чIоагIаленех чакхдаьнна, тIом беш Петсамо яхача моттиге тIадолхаш дар со хинна эскара доакъаш. Лира тIемаш дар укхаза хиннараш. Каст-каста контратакаш йора фашисташа.

Цу тIемашка дикка зе хинна гIашлой батальон салчIа а эшачунца Iалашъе а тIехьашкаяьккхаяр. Юха а моастагIчоа тIалата кийчо еча хана из моттиг лораелга тIадилладар тха батальона. Бокъонца тхо дIачIоагIденна далалехьа сатоссаш йолаелар фашистий контратакана хьалхара артиллерийски кийчо. Листа етташ йоккхий топаши минометаши яр. Цхьайола мотитгаш дIа а лоацаш тIалата болабелар фашисташ.

Йоккхача топа гаргаша хала човнаш йир батальона командира а штаба начальника а. ТIаккха сайца новкъост а ваькха тIом болчара хьаарабаьхар оаха тхоай командираш, хьалхара медицински новкъостал дайтар.

Сона тIадилладар командири штаба начальники ма могга сиха полевой госпитале дIакхоачавелга. 10 совгIа километр лодкаца дIабига безаш бар уж. Из декхар а дизда кхоачашде вIаштIехьдаьлар са.

Ше цига ца хиннар тешаргвоацаш, Iалаьмате халеи низкъалеи бар фашисташца хинна тIом. Iоажалах ца кхераш, социалистически Даьхен кортамукъале бахьан шоай са дIадала кийча болаш гитлеровски гIаьрахошта духьала лаьттаб вай мехкарча дерригача къамий толашагIа бола къонгаши мехкарийи. Вай социалистически общества барт-цхьоагIо а къамашта юкъера интернациональни доттагIал а чIоагIа хиларо лирагIа хинна моастагIа эша а веш. Сийлахь-йоккха Котало яьккхай. 40 шера машаре бах советски нах. Доккха ираз да из. Цун хам бе беза хIара советски саго. Хьинаре къахьегарца таханарча моастагIех из ираз лорадеш хила веза из.

ТIема алах чанх а баьнна, Котало яхьаш цIабаьхкаб миллионаш. Царна юкъе ва Инаркъера Яндиев Султангири а. Каст-каста хул из юртарча школашка. Даймехка Сийлахь-боккхача тIемах советски халкъо яьккхача Коталонах, таханарча ираз долча машаререча вахарах тIема ветерана дувцача бакъдараша чIоагIбу кхувш боагIарий патриотически сакхетам.

А. БАСИЕВ.

ИРАЗ ДОЛА ВАХАР

1968 шера дар из. Грознерча электромеханически заводе трансформаторни подстанцеш гулъеча цехе слесаралла балха вера Вагапов Баудина воI Хьабибулла. Эхь-эздел долаш, балха тIаккхувш, лакха дисциплина йолаш хиларца дукха ха ялалехьа новкъосташта юкъе белгалваьлар из. Дика мел дар шийна хьаIомадора, шийгара гIалат далийтапар...

Ер зIамагIа хеташ, цкъашозза малар да тика тIа ваххийтар ер. ТIаккха из къаракъ дIа а меле, болх ца беш лелар уж. Из кхетадаьча, Хьабибуллас кхы ваха тиганзар тика тIа. Цунах лаьца шийна хетар дIа а аьлар цу нахага. Лакха опыт йолаш, хьинаре къахьегаш хьабсагIача завода ветеранашта цул тIехьагIа кхы а чIоагIагIа везавелар зIамсаг. Цунна ца ховр дIахьехар, вочарех ловарора.

Къахьегама наха веза балха саг. Къаьстта наьха безам тIабода цуморча сага, хьадер хоза а дика а цо деш хилча, шийгара гIалат а ца доалийташ, дисциплина а ца телхаеш, малара тIехьваьнна а воацаш из хилча хIаьта а.

Хьабибуллах из тайпа лакха дисциплина йола саг лоархIар новкъосташа: боккхийчар а нийсархоша а. Цудухьа балха хьавена шин шу а далалехьа цар шоай бригадиралла хорж из. Из дар 1970 шера.

Ер ялхайтталагIа шу да Вагапов Хьабибуллас из болх бу. Деррига а атта да аьлча, нийса хургдац. Бакъдац халахетараш а хилац, кхоачамбоацараш а дац аьлча. Керттера дар — халахетар хиннад аьнна субсавенна а кхоачамбоацараш да аьнка веха а ца хилар.

Бригаде хила везар цхийтта саг ва, бакъда, кхы саг хьагIа ца эцаш, итт саго болх бу дукха ха я.

— Болхлой тоъаш боацандаь, кхы саг хьатIа ца эцаш къахьега лаьрхIад оаха, — йоах Хьабибуллас.

Трансформаторни подстанцеш гулъяь ца Iеш, бригадо болх бу мехка Ккачан программана лаьрхIа промышленноста а юрта а боахама а КАМЗ яха электромонтажни комплекта заготовкашта сваркаш еш а уж гулъеш а.

1970 шера денз Вагапов Хьабибуллай бригада комплексни я, цхьан нарядах болх а беш. Хьадаьккха алани а къахьегама даькъа коэффициентага хьежжа дIадекъ акхар.

Дукха ха я оаха цхьан нарядах болх бу, — йоах Хьабибуллас. — Сварщика хьалхара болх бу слесара, слесара когаметта дIаотт сварщик. Иштта хьахул барт - цхьоагIо а, хьаIов болх а. Къахьегама даькъа коэффициентах алаш декъача моттиге дисциплина а хьинар а лакхагIа хул.

Iалаьмате халахеташ дувц Хьабибуллас цхьаболча дайяхи - ноаноехи. Визза кхетам ца луш шоай бераш цхьаболчар хьалкхедеш хиларах, къахьега ца Iомабеш, харцнаькъаца даьккха ахча дIателаш машинаш нйеш, кхыдар эцаш уж кагий нах харц наькъа тIа боахаш лелачарех.

— Дика болх ба, — йоах Хьабибуллас, — маларца а алкоголизмаца а лира къовсам лоаттабара Указ арадаьнна. Ханнахьа даь хIама да из. Тха бригаде-м дукха хьалха денз маларца къовсам лоаттабора. Къаракъаца хьоашал долаш ши саг вар тха — цхьанне из дитар, шоллагIнар ше балхара дIаваьлар, тхоца тарлургвоацилга ха а хайна.

Хьабибуллай кхо кIаьнк ва. ВоккхагIа вола Артур нийслагIча классе дешаш ва, шоллагIвола Тимур йиълагIча классе вагIа, зIамагIволча Хьамзата кхо шу даьннад. Сесаг Лейла кафе болх беш я. Хьаьнала дезал ба из.

ОЧЕРК

Къахьегам безаш хила, дикадар хьехаш, вочох лорабеш кхебу цар шоай кIаьнкаш, воккхагIчун сий делаш, кIалвисачоа гIо делаш, яхаш. ХIаьта береша хьал а лоац даьи-наьнеи из хьехам.

Дезале санна барт-цхьоагIо хилийта гIерт бригадир шоай коллективе а. Из цун дика вIаштIехьа а доал.

— Масала, — йоах Хьабибуллас, — тха бригадерча Зверев Виктора саг йоалайир. Ерригa коллектив хилар нускал доагIача. ХIанз а тIехьа массанена дагалатташ сакъердаме цIей хилар цох. ВIаши хьоашал леладаро а шербу юкъера безам, барт-цхьоагIо.

ТIехьагIа Виктора йиIиг яьча а хилар цун новкъостий, иниIига нийца коляска а йихьар.

Хьабибуллайна дика бригада вIашагIйолла карагIдаьнилга гучадоаккхаш да заводa коллектива юкъера херкача ворхI депутатах кхоъ акхар бригадера хилар. Царех шиъ — Зверев Виктори Мартынова Раисаи Грозненски горсовета депутаташ ба. хIаьта бригадир Вагапов Хьабибулла ше хIанз шозлагIа Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат хержав. Из ва промышленно-транспортни а бувзама а массазарча комиссе член. Из бехктокхаме общественни гIулакх дизза кхоачашду халкъа викало. Харжархоша шоай депутата денна наказаш а да: Буровой яхача улицагара яьшна Лициний улицага кхаччалца йолча В. И. Ленина цIи лелаеча проспекта даькъана реконструкци яр, Грознерча № 30 йолча юкъерча школе пристройка яр. Уж наказаш кхоачанде дIадоладеннад. Цунах воккхий веш а ва депутат Вагапов.

Ер шу къаьстта белгалдар советски наха, фашистски Германи йохаяь 40 шу дизарца.

— Коталон 40 шу дизара сийна дIайиихьача яхье социалистически декхараш кхоачашдарах хьалхара моттиг хьожаяьй тхона, — йоах Хьабибуллас. — ХIанз XXVII съезда накъадолхаш, оаха дош деннад кхы тIа а цхийтта подстанци е, шера план 27 декабре кхоачашъе. Декхараш кхоачашдулургда аьнна хет сона, хIана аьлча, соца болх беш бола новкъостий Тормосиц, Зверев, кагирхой Шинкарев Женя, Ташаев Руслан, Кочергин Юрий, Мартынова Раиса, производства ветеран Прошин Василий Андреевич, бизза вай заманхой боландаь. Уж тайпа кIантий уллув хилча, мишта юсаргья план кхоачаш ца еш?..

Шийн бригадерча кагирхоех-комсомольцех лаьца дувц Хьабибуллас. Iалаьмате дика кагирхой ба уж, яхаш. Дизза а дика а кхоачашду цар шоашта хьалхашка латта декхараш, йоах цо. Бригаде а заводе а чакхйоахача мероприятешка дакъа лоац цар. Царца болх беш хиларах, ираз долаш саг лерхI аз.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат хинна Iац Вагапов. Дукха да цо кхоачашдеш дола кхыдола общественни декхараш. Из ва кагирхой заслуженни хьехамча. КIезига кагирхой бац Хьабибуллас къахьегам Iомабаь, вахара наькъа тIа баьха. Из ва Октябрьски РОВД-а чудоагIача берий цIен общественни воспитатель а. Харцахьа лелача берашца, цар даьшцаноаноща, хьехархоща кIезига дувца дийзадац депутата. ДукхагIча даькъе, йоах цар, бахьан из долаш вIаштIехьдаьлар тха нийсача новкъа довла. Даьхенна а обществана а пайданеча балха нах хила.

Масала, царех ва хIанз Грознерча цхьан заводе къахьегаш вола Кошелев Женя, Советски Эскаре гIулакх а даь цIавийрза, хIаьта хIанз «Октябрьнефть» НГДУ болх беш вола Белоножко Саша, хIанз Эскаре гIулакх деш вола Истамулов Ваха.

Макаренко Юрий Эскаре гIулакх даь цIа а вена, хIанз институте деша эттав.

Из общественни болх буташ вац Вагапов. Цхьаццa зуламаш даь бола Юсупов Хьамзат, Переверзев Игорь, Лазарев Женя — хIанз царца хьоашал тесса, уж кхетабеш ва из. Цу берашца, цар даьшца-ноаноща къамаьл хул цун, каст-каста вода цар дешача моттигашка. Хьалха хинараша тара йоацаш дикка тоаенний цу берий оамалаш. Укх шера итт класс яьккха ваьннав Переверзев Игорь. № 5 йолча профессионально-технически училище электрогазосварщика говзал Iомаеш ва Лазарев Женя. Цу шинна кIаьнка хIанз во тешал дац. Из да укхаза а Вагапов Хьабибуллай дика аьттув баьнилга. Кагирхой визза вола хьехамча из волга.

КПСС Октябрьски райкома бюро член а ва Хьабибулла. Цун хьинаре къахьегам белгалбаьккхаб Ленински юбилейни, «За доблестный труд», «Трудовое отличие» яха медалаш яларца. Дукха да цунна тийнна кхыдола совгIаташ.

Шийн бригада балхах, даьчох, хьалхашка латтача декхарех цо дувц:

— Ер шу доладелча денз кхольча материалашца шин дийнахьа болх бе дош деннадар оаха. Царех цхьан дийнахьа болх баьб Еррийгсоюзни коммунистически субботник хиннача дийнахьа. Ялх подстанци яр цу дийнахьа кхольча материалех оаха хьаяр. ХIанз цхьа ди юхедисад. Кхоеш я тха электроэнерги, заготовкаш, кхычун хьурмат ду. Август бетта стахановски болама 50 шу дузача дийнахьа, кхольча материалашца болх бе дьга да тхо

Визза вола вай заманхо ва Вагапов Бауде Хьабибулла — хьинаре къахьегамхо, хьаьнала саг, хьакъал дола да, дика новкъост, инициативни общественник. Ираз да ишта вахар хилар.

ДIахо йодача хана а ишта къахьеги а наха везаш хила а аьттув балба цун!

Б. АБАДИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЧЕХОСЛОВАКИ. Хомутовера турбаш ю завод — Советски Союза йоккхагIчарех торгови партнер я. Предприяте экспорта керттера статья латт тегар доацача йоккха диаметр йолча турбаех. Царга хьеж Узбекистанеи Татареи газ йоахараш, Сибиреи Азербайджанеи мехкдаьттахой, украински гидроэнергетикаш. Чехословацки турбай «болата артереш» чIоагтIа тешаме хилэрца белгала я.

Советски специалисташа дакъа а лоацаш заводе вIаштIехьдаьккхад ше къаьсттача болатех мукх ца юа зIамига диаметр йола турбаш арахецилга.

СУРТА ТIА: шера 12 эзар тонн мукх ца юа турбаш арахецача кердача цехе. Кийчача продукцега хьожаш ба.

ЧТК-ТАСС сурт.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

БЕКХАМА КIАЛХАРБАЬННАБАЦ

Кабула къаьнарча торгови мугIарий районе нийсвелар со кердача афгански шера хьалхарча дийнахьа (дIадоладеннад 1985 шера 21 марта). Массаза а балха деношка а тIехь дукха нах хул укхаза, бакъда, цIей долгах тешал деш цхьаккха гуш хIама дацар тахан. Йоккхеи зIамигеи дуккха тикаш латтача метте юккъе гуш бар боккха кIоаг. Селхан а дуканаш хиннaчарех дисараш дIадоахаш боахкар афганцаш. Цул цхьа ди хьалха 16 сахьат 45 минут йоаллаш укхаза ийккхаяр бовзаш боацача наха цхьан тика чу хьулаяь хинна боккха низ бола лелхаш йола устройство. Цхьа саг вийнавар, 14 сага хала човнаш яьяр. Цхьаккха хIама ца дусаш йохаяь а яьга а яр ворхI дукан. Эккхама талгIено араахийтадар из зулам хиннача моттига 150 метр гаьна латтача дизза вIаштIардаьча нах бахача цIен кораш.

Кхерамзлен органаша чакхбаьккхар цIенхаштара болх. Зулам даьраш гуча а баьха ДРА лаьрххIа йолча революционни суда хьалхашка дIаоттабир.

Из къизагIча хьисапе дола зулам даь бандиташ кхо саг ва. Царех воккхагIвар — Мохьаммад Таир. Из чар Гульбуддин Хекматиар керте латтача «Афганистана исламски парте» цхьан бандана кулгалдеш хиннар. Пакистане лаьрххIа дешара курс чакхъяьккхай Таира: лагере хьехаш хиннача американски пакистански инструкторашa Iомаваьв из лелхача устройствашца болх бе.

Следстве гучадаьккха ма хиллара, Афганистана территоре тIа вахийталехьа цу бандита вIашагIкхетар хиннад Хекматиара доверенни сагаца — цунна 400 эзар афгани деннача Шир Мохьаммадаца. Пешаваре хьайийцача герза йоккхача партеца ДРА чувенав Мохьаммад Таир. Цо кулгал а деш дукха зулама акцеш кхоачашъяьй бандас.

Керда афгански шу хьатIакхачалехьа массехк ди хьалха Таирага амар денад цун керттерча кулгалхочунгара Суфи Хакзаррагара, цо ма аллара, ма могга йоккхагIа эффект хургйолаш, Кабула геттара нах дукха бахача районе эккхам бе, аьнна. М. Таира шийна тIабиийхаб Саид Арефи Рамазани — Пакистанера денз шийна бовзаш хинна банда членаш. Лоаццача юкъа дагабаьначул тIехьагIа лаьрхIад, керда шу тIакхоачаш массе хана дукха нах гуллуча базара районе из акци кхоачашъергья, аьнна.

Из гIулакх кхоачашде дезача Саид Арефа дала лаьрхIа хиннад 50 эзар афгани.

«Таксеца рынке хьадаьхкар тхо, — яхаш, дувц цо суде. — Машина водителa гIулакхаш даьдар тхона хьалхагIа а. Таира йийлар сахьата механизм, из эккха езаш яр ах сахьат ха яьлча. Со чуваьлар цхьан дукана чу, кара ши пакет а долаш — цхьанне чу комараш яр, шоллагI чу — бомба. Монета Iодожара кеп а оттаяь, Iолох а венна къайлагIа дIахьулайир шоллагIа пакет. Тика чу латтачо хIама зенэар, хIаьта со сатийнна тика чура араваьлар...».

Демократически Афганистана духьалара кхайкабаьбоаца тIом — аьлар АПН корреспондентаца беседа еш лаьрххIача революционни суда Председателa Абдул Карим Шадана. — дIахо беш ба ВIашагIкхийттача Штаташа, кхыча цхьадолча мехкаша, хьалха санна гIо ду бандитски формированешта герз теларца цхьана ахчанца а. Пакистанеи Иранеи хьалъяьча лагерашка мах телаш увттабу нах боабу зуламхой Iомабу кхыча мехкашкара баьхкача инструкторашa.

Леонид ЯКИМОВИЧ, АПН соб. корр.

Кабул.

Расистски ЮАР эскараша кхы цIаькха а тIалатар даьд Анголa Халкъа Республикага. Рейтер агентствос беча хоамах, къулбаафрикански эскара доакъош Анголана чухьийлхад бокъо йоацаш дIалаьцача Намибера. 10 — 15 километр ангольски доазонна чубахаб агрессораш. Цу рейдах нах боабаь моттигаш а я.

Расистски гIаьрахой хьысаперча гIулакхаша хьагойт, ангольски доазон тIара деррига эскараш дIадаьхад, яхаш Преторе дийцар харц хиннилга.

СУРТА ТIА: ЮАР эскара 54-ча батальона салтий ба Намибецарча Ангола доазонча уллув.

ЖАМЕРА пресс — ТАСС сурт.

◆ Iилман-технически прогресс сихъяра наькъагIа

Сихха де дезар

Хьалъеш латтача гIишлон объекташка вахача каст-каста хьахоз: гIишлон материалаш еча комбинаташа шоай ханнахьа кирпишк а кхыйола материалаш лоаттаяц, хьаенар а дукхагIча даькъе брак йолаш хул.

ГIишлон материалаш еча комбинаташа шоашкара мелал фу бахьан долаш гучаювлийт ха безам болча аз хержар шоллагIча комбината № 4 йола кирпишк ю цех. Из комбинате эггара къаьнагIчарех я. Цу чу йиъ сменах болх беш массехк бригада я. ХIара сменагIа 8,5 эзар кирпишк арахеца еза цехо. Бакъда, пхи эзар совгIа кирпишк мара хьае вIаштIехьдалац.

Цу цехагара ах шера гIишлонхошка дIа ца кхоачаш ши миллион гаргга кирпишк йисай. Фуд цун бахьан?

Дисциплина дика яц укх цехе. Балха ханах бизза пайда эцац, производствана тIерабувлараш а кIезига бац. Масала, цу тайпара ши болхло: Межиев Iалаши, Ахмадов Вазрсолтеи дукха ха йоаццаш балхара дIабаьхар. Цу новкъосташта вIалла дагадацар из шоашта дергда, аьнна. ХIана аьлча, цехе болхлой ишта а тоъаш мичаб, тхо балха арадувларах доккхал де дезаш ба кулгалхой яха уйла йолаш харцахьа лелар уж, цкъа а шозза а прогулаш ярах бехктокхаме эзача а нийсача новкъа бовла ца ловш бар. Цо хIанз вокхарга уйла яйт. ХIана аьлча, болхлой кIезига бар аьнна харцваьннар дIавоаккхаргволга кхетадаьд наха.

Къахьегама дисциплина во хилар производствана Iаткъаш хиларах дувца эшац. Бакъда, цунна нийсса Iаткъаш да оборудовани тиша хилар а. Бийда кирпишка чу дIачуувза люлечни конвейер роликаш тIара а яьнна Iоежаяр. Бахьан из долаш ерригa процесс сеца латтар.

— Мел ха езаргья из юхаметтаоттае?

— КIезигагIа дале а кхо сахьат эшаргда, — аьлар смена бригадира Джацаева Валентинас. ТIаккха раьза йоацаш тIатехар тахан бергболча балхах а даьлар тхо, аьнна.

— Цу юкъа масса эзар бийда кирпишк дIаозаргьяр конвейеро?

— Ииъ эзар совгIа пишка чу дIачуозаргья, — йоах бригадира.

Июль бутт дIаболабелча денз ткъаь бархIазла сецай хIанз вай ювца цеха керттера конвейер. ТIаккха дувца дезий ца беш бисача балхах.

Лелаш йолча хана а хийцца болх ца барах, бийда кирпишк йов цу тIера чуухаш, хIара дийнахьа ах эзарнега дIакхоачаш. Сога хьаттача геттара нийса хурглар цу лине тIа къахьегаш болча болхлоша Хачатурли Виктора, Мехтиева Хумидатас, Ахмадова Руманас енна рационализаторски предложени комбината кулгалхоша хьал а лаьца, тишача конвейера меттел ленточни транспортер оттайоре. Цу гIулакхо, цкъадале, болхлой къахьегам аттача боаккхаргбар, шоллагIадале, хIанз санна бийдал йоаергьяцар.

Уж кхоачамбоацараш балха тIа ца нийсдалийтара, боагIача боарамагIа болх дIабахийтара, нийслу брак кIезигьяра предприяте кулгалхоша сихха де дезар да новаторашта карагIдийнараш сихагIа балха юкъедоаладар. Халача балхашта механизаци яр, керда техникеи дикагIйола технологии балха юкъе а йоалаеш, технически прогресс елга сихдар.

М. БАРАХОЕВ.

СПОРТ

ИППОДРОМЕ ХИННА ЦIЕЙ

ДIадахача кIирандийнахьа Грозненски ипподроме хилар кагирхойн студентийн Дерригдунен XII фестивала хетадаь говраш хахкара спорта доккха цIей. Яхьашка баьккхбар Урус-Мартановски, Шалински, Наурски районийн викалаши, хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен заводера-конюшнера дикагIбола баьреши. Ерригаш а 30 говр яр спорта яхьашка дакъа лоацаш.

Вай Даьхен столице кагирхой форума болх дIаболабаларца гулбеннараш даькъала а бувцаш, яхьаш хьайийллар госконюшне директоро Хожаев Альман Дахаевича.

Хьалхара старт елар 1600 метр говраш хахкара. Цу къовсаме эггара хьалха яьлар Исраилов Асламбек тIаваьгIа «Сардар» яха говр. 2000 метр гаьна говраш хехкача хьалхара моттиг яьккхар Демидов Сергея «Агрономия» оалача говро.

Къаьстта безам тIеозаш дар республика кхаь фаворита «Фларидона», «Танганика», «Прутика» дакъа лоацаш 2800 метр гаьна говраш хахкар. Цу яхьашка хьалхара моттиг яьккхар Татаев Iадлан тIаваьгIача «Танганика», шоллагIъяр — Кошкина Светас хехкача «Фларидона».

Гулбеннараш чIоагIа саIоIам беш чаккхъяьлар эггара гаьнагIа 6000 метр говраш хахкара яхьаш а. Укхаза дикагIа хьокхамаш даьхар «Гойтинский» совхозерча Исмаилов Махьмадеи «Горец» совхозерча Увайсов Хьамзатеи хехкача «Беркути» «Казбеки» цIераш йолча говраша.

Яхьашка котбаьннараште ленташи мах бола совгIаташи деннад.

З. БАТЧАЕВ.

СУРТАШ ТIА: говраш хехкара яхьашка котбаьнна Исраилов Асланбеки, Кошкина Светаи, Насенко Аллеи; говрий спорта мастерий гойтара яхьаш.

Автора сурташ.

ТЕРКАМ БЕ: ТЕЛЕВИЗОР!

Телевизор — чоалхане электронни прибор я; цун конструкце дукха пайда эц пастерол, полиэтилен, пропилен, кхыяраш а санна йолча лотаяла йиш йолча материалех. Эггара хьалхарча даьнъе телевизорах цIи ялара кхерам латт 25 эзар вольтага дIакхоачаш низ болча электричествах цо пайда эцаш хиларца.

...Цхьан сарахьа Дербентски улицах № 50 «а» йолча цIагIа цхьа хIама ийккха чIоагIа тата даьлар; из геттара дика хезадар кхоалагIча подъезде бахача наха. Гражданка Р. В. Бойцова яхача № 44 йолча фусаме сов чIоагIа йIоахъяларах ийккхаяр «Спектр-733» телевизора кинескоп. Лоацача хана цIеро йоагаяьяр телевизор, лотаьяр цIагIара хIамаш, кора рама.

Мадаров Iабдуллай фусаме (г. Аргун, улица Сахзаводская, 9) телевизор тIехйIоахъяларах цIи яьнняр. Из хиннадар Iуйранна. ЦIи йоаьяр сиха дIаоарцагIбаьннача лоалахоша. Цхьабакъда, пхи кIувс, диван, мебель, цIагIара уйнаш, ши ниI, кора рамаш, кхыйола хIамаш йоагае кхийнадар цIера. ЦIен пенаш тIара штукатурка хьаьннаяр. ХIаьта фусамдаьй хьалхарча бус Шаьла гаргара нах болча хьоашалгIа баха хиннабар. лотаяь болх беш йола телевизор а йита.

Городе Малгобеке вахача Агиев Османа цхьаннахьара цIавоагIаш бIаргабайнабар шийн цIен корах арауха кIур. Сиха дIачу а ваха хьежача, лотаенна йоагаш хиннаяр телевизор. Сиха розетка чура штепсель хьа а яьккха, телевизор корах аракхессияр Агиева. Цул тIехьагIа цIи йоаьяр.

Ишттача а кхыдолча а бахьанех телевизорашка гIолла цIи яьнна пхи моттиг хиннай дIадахача шера. хIаьта укх шера хьалхарча ялх беттa — бархI моттиг хиннай.

СССР Министрий Советоя СССР МВД цIерах лорора Керттерча управленеи тIадилларах цхьадола техническа а организационни а гIулакхаш чакхдаьхад керда арахецача телевизорий цIи ялара кхерам лохбара.

ХIаьта а телевизор йолча хIара сага ха деза, болх беш йола агрегат тIахьожам боацаш йита бокъо йоацилга, вокххагIа саг воацаш бераш телевизорга хьежийта йиш йоацилга, цIа дIоахдеча батареяшта, лоталургйолча хIамашта юхе телевизор лоаттае, цун вентиляце моттигаш дIакъовла бокъо йоацилга.

ЧIоагIа ха деза, нагахьа санна сурт хьа ца гойташ, цайоагIача тайпара енаш, таташ дезь, йоагача хIаман хьаж йоагIаш моттиг нийсъелча, сиха электричествах хьа а яьккха, болх ца байташ телевизор соцае а телеательера мастер веха а везилга.

ХIаьта а телевизор лотаенна хатар хилча, Iалаьмате сиха электрически сетах телевизор хьа а яьккха, фо чакх ца доала хIама (юврагIа, барзкъа) тIайилла еза, эггара хьалха бераш а доахаш, цIагIара нах арабаха беза, тIаккха пожарни даькъе хоам бе беза.

ДIаьннай телевизор бIаьщерен тамаше лийрхIа ха. ХIара сага эшаши хиланза ца йоалеи хIама а хинна дIаэттай из. Вай воай кара да из сийна экран массе а хана цIагIа дегагIоз яхьаш хилийтар, цунца дувзаденна хатараш ца хилийтар. Цу гIулакха эш алхха цаI — дукха чоалхане йоаца телевизорах пайда эцара бокъонаш йиза кхоачашъелга.

М. ЛЫКОВ,
НГIАССР МВД цIерах лорора управлене вокхагIвола инспектор.

КЕРДА-ДАРАШ

АРГIАНАРА ЗАНЯТИ

Массехк шу да скорн медицински помоща больнице халкъий доттагIала халкъа университето болх бу. Цига Iомалуш ва 120 саг. Цар дакъа лоац тайп-тайпарча семинарашка, Iилман-практически а теоретически а конференцешка, литература а искусства а деятелашца хулача вIашагIкхетарашка.

Университета ректора лор-психиатра С. Вартаньяна дувц.

— ЧIоагIа бувзамаш да тха Нохч-ГIалгIай пачачахьалкхен университета а М. Д. Миллионщикова цIерагIча мехкдаьтта института а Iилманхоща. «Вай ханара идеологически къовсам а контрпропаганда дехкараш а», «Интернациональни декхарех дола В. И. Ленина васкеташ», «СССР социализм котъялар а вай мехкара халкъаш цхьа бокъо йолаш хилар а», «Фашистски Германи йохаяь яьккхача коталон дерригдунен — исторически мах», «Советски замалахьа республика халкъа боахама карагIдаьннараш» яхача а кхыйолча а темаех лаьца беседаш а доклдаш а яьй, лекцеш йийшай Iилманхоша И. Лоова, В. Филькина, В. Коптева, В. Синельникова, кхычар.

Дукха ха йоацаш хилар университета аргIанара заняти. «Оратор а трибун а Асланбек Шерипов» яхача темах беседа йир мехкдаьтта института доцента С. Шабуева.

ТХО ИНЖЕНЕРАШ ХУРГДА

Августа хьалхарча деношка мехкдаьтта института механически факультета студенташ город Волгограде практике болх. Цига Петрова цIерагIча заводе кхоана инженераш хургбола кагий нахи мехкарийи биззача шин бетта производства технологии, цун организаци, из дегIаяра структурен Iомаеш хургба. ЛоацагIа аьлча, производства кулгалхочун эшаш мел дар Iомадеш.

Цул совгIа, хIара студенто шийца хьо общественно - политически практиках йола путевка а. Цо хIара студента тIадулл завода художественни самодеятельносте, спортивни вахаре дакъа лацар, моттигерча комсомольски организаце тIадилла гIулакх кхоачашдар, лекцеш ешар, беседаш чакхъяхар.

ЛЕКЦЕШ А БЕСЕДАШ А

Наха юкъе санитарно - просветительни болх беш хьинаре дакъа лоац скори медицински больница лораша. Цар беседаш ю больнице нийсбеннача цамогаш болчарца, тайп-тайпарча учреждениешка, организацешка ухаш лекцеш еш, беседаш ю.

Масала, лора-психиатра С. Вартаньяна «Родина», «Заря» яхача кинотеатрашка, винно-коньячни комбинате, гордезстанце коллективашта хьалхашка къамаьл дир «Сага организма алкоголо деш дола зе» яхача темах. «Малари травматизми», «Травматизм ца хилийтара» — цу темаех лекцеш йийшар Д. Адаева, Х. Хаджиева, «Алкоголизми миокарда инфаркти» яхача темах тайп-тайпарча моттигашка беседаш ю лора З. Эсамбаевас.

М. ТУТАЕВА.

ХЬЕХАРХО

Дудаев Зоврбика Хьусен эггара хьалха вайзар сона 1936 шера, гIалгIай педагогически техникуме деша вагIача хана.

Из вар тхона вайта математик. Дешархошта дика хийтар из: «Раиса Владимировна санна цIимхара хургвац вайна из», йоахар цхьабараша. Раиса Владимировнах кхерар тхо. Къонах санна саг яр из. Цун тайпан цIи дагаягIац хIанз.

Бакъда, Хьусен хьеха волавелча, цо Раиса Владимировна кIаьда хетийтар тхона. «Хье деша венавале, бокъонца деша деза Iа» яха уйла чуйоссайир цо тха дегашка.

Цу шера йистелькхар Дудаев Хьусена Орджоникидзера ШоллагIа Къулбаседа-Кавказа педагогически институт. Цун физико - математически факультете дийшадар цо, шоллагIча курсера денз дийша валлалца Луначарске цIерагIа дола стипенди а эцаш.

Школашка хьехаргдола нах геттара кIезига бола ха яр Дудаев педтехникуме балха венар. Бехктокхаме гIулакх дар цо дIадоладаьр. Из дика а довваш, дешархой ма могга кIоаргагIа дешарах кхетабе гIертар. Урокаш чакхъяьнначул тIехьагIа а юхе а Iий, халагIа кхетачарна новкъостал деш хулар. Дезадолийтар шийн предмет, математика массе а технически Iилмашка кхоачаш, ханза даргдоаца предмет хилар дIахайтар.

— Дукха нах ба вай юрташка шоай ханнахьа дешанза биса, — йоахар Дудаева. — Школе хьехаш хиларал совгIа, уж дешеи язден Iомабе а безаргба шун, дийша даьлча.

Цунна дукхавезар дешагIерта, деша безам бола саг. Из хьаллоацар. Шийн вахара эггара хозагIйола ха, къона шераш дIаделар цо хьехархой кийчбара. Шийн предмет дика ховши ше хьаллаьца къахьегама никъ дукха безаши волча цунна кхоачашдулора кадраш кийчъяра бехктокхаме гIулакх. ТIехьагIа башха дика хьехархой хилар Дудаев Хьусена хьийхача, цо хьехархочун къахьегама безам тIабахийтача нахах.

1954 шера Киргизе, Фрунзенски областе облоно методически кабинета заведующи а волаш, цхьан ханна школе математика хьехаш хул Дудаев Хьусен. Цул тIехьагIа из болх бе волалу Нохч - ГIалгIай АССР просвещене министерства хьехархой говзал лакхъяккхара института методически кабинета заведующи а волаш.

Дукха болх бу цу хана Дудаева: каст-каста районашка хул, цига хьехархошта дикагIйола формаш, опыт йовзийт, методически разработкаш увттаю. Ди а бийса а ца къовсаш къахьег цу шерашка Хьусена.

ТIехьагIа юха а хьехархой кийчбеча дешар хьехаш хул. Цо болх бу математика хьехаш Грозненски педагогически училище. Бакъда, цунга цига волаш а каст-каста кхайк министерстве хьехархошта хьалхашка методически хьакъехьа къамаьл дар дехаш. Грозне а юрташкарча а школашка хул, новкъостал ду къоначa преподавателашта.

Грозне а районашка а укх тIеххьарча шерашка болх бе болабеннача цхьаболчаргара дIанийкхача, нагахьа хьехархой хургбац Дудаев Хьусен ца вовзаш. Из вовз царна е цо хьехаш хьахинна е цо къамаьл деш хеза. Хьехархоша шоай хьехархо лоархI цох.

ХIанз из пенсе волча хана а, цунгара хьехар эца ух нах.

Сага цIаккха ка яргъяц шийн гIулакх цунна кIоаргга довзаши дезаши деце, — йоах Хьусена. ТIаккха мара ховргдац цунна ше хьехача берех дешара тIаккхувр малав, дешарца безам боацар малав. Цул совгIа, хьехархо хила веза берий психологи, хIара бера оамал дика йовзаш.

— Цкъа со волча вера цхьа къона зIамсаг, —яхаш дувц Хьусена, — вузе дешаваха кийчлуш вар со математика шаьрдара гIо ду далара Iа, аьнна.—Цунна новкъостал де эттар со. Цкъа аз шийна дIахьийхар шозлагIа юхавеча ховш хилацар из. Иштта массехк ди даьлар.

— Хьо математика дезаш вац. — Цудухьа вай шинне дIадоладаьчох бала пайда бац. — аьнна вахийтар аз из.

Дешаргдари дешаргдоацари сиха вовз боккъонца волча хьехархочоа. Цкъа вузашка деша болхача кагийча нахагара экзамен хьаэцаш волаш, царех цхьанне геттара дика жоп луш экзамен дIаелар. Цунна математика дика хойхьогI аьнна дагадехар сона. Цхьан хаттара цо нийса денна жоп харцахьа да аьлар аз цунга. Дац аьнна къовсавелар из соца. Со из къарве гIерташ, цо из нийса хилар хьахьокхаш, къовса эттар тхо. Юххера а из бакъхулаш чакхдаьлар тха къовсадалар. Дика ховш вар зIамсаг. ТIехьагIа дика инженер а хилар цох.

Нагахьа санна из ховш хинавецаре, ше нийса денна жоп аз харцахьа да аьлча, со бакъвергвар цо. Иштта хул дешар ца дезар е цхьа къаьстта предмет ца дезар. Деза а дезаш деша деза саго. ТIаккха мара дика Iомалургвац, аз иштта дийшад сай хана...

Деррига шийн вахар дIадениад Дудаев Хьусена хьатIаихувча тIехьенна дешар хьехаш, коммунистически кхетам луш. Шовзткъе итт шу гаргга ха яьккхай цо из гIулакх деш.

Партеи советски правительстваси боккха мах баьб цун къахьегама — цунна деннад вай Даьхен эггара доккхагIдола совгIат—Ленина орден.

Советски общественна пайдане хургболаш хьалкхебаьб Хьусена шийн дезал а. Лейла лор я, хIаьта Жабраьил инженер ва. ЙиIийи виIийи бераштa а хьехар ду Хьусена шоай Даьхенна накъадаргдола нах хила, яхаш.

Вай Хьусенах дувцар диза хургдацар нагахьа санна из духхьал векъа математик хиннав аьнна сайцача. Цо хIанз а тIехьа безаме хеташ деш художественни литература, исторически хинна хIамаш довзара тIера ва.

Тахан Дудаев Хьусена эггара дукхагIа ловш дола хIама да деррига адамаш маьрша дахнлга, цар вахар тоалулга, культура лакхлулга.

Ю. ЧАХКИЕВ,
журналист.

Патриотически кхетам луш

БЕЗАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

Дукха ха я Нохч-ГIалгIай а Дагестански а АССР-ий къахьегамхой шоайла вIашагIбетталу, социалистически яхь лелаю. Лоалахой иштта баха а беза.

27 июле Новолакски районе хьоашалгIа хилар Советски Союза Турпал Аушев Руслан, цун воша Бахьаудин, да — Ювсапа Султан.

Вай республикай доазон тIа хьаьшашта накъабаьхкабар КПСС Новолакски райкома хьалхара секретарь Магомедов Айгун Халидович, райисполкома председатель Абдулаева Халла Омариевна, пионераш, къахьегамхой.

Хьаьший а фусамдаьй а хилар Советски Союза Турпал Нурадилов Ханпаша ваьча юрта, цун цIерагIча цигарча школерча тIема сийлен музее. Из хьайийллай Ханпаша ваьча а ваьхача а цIагIа.

Сийдолча хьаьшаша шоашта хетар тIаяздеча книжка тIа АушевгIар дег тIара доагIа дIайха мугIараш дитар.

Iалаьмате безаме дар бархI шу даьлча гIоне Ханпаша лелаваьча Адильгиреева Зебуца цар хинна вIашагIкхетар.

Иштта безбаь тIанийцар АушевгIар районни центре а. Хьаьшаша а фусамдаьша а зизаш дехкар В. И. Ленина памятника а Сийлен обелиска а юххе.

Цул тIехьагIа дакъа лаьцар района призывникай а допризывникай а слете.

Советски Эскаре гIулакх де баха безача кагийча наха хьалхашка къамаьл деш Советски Эскарах, дунен тIа машар хилийтара цунна хьалхашка латтача бехктокхамеча декхарех, Советски Эскаре вахар сийлен гIулакх хиларах дийцар Советски Союза Турпалаша Аушев Руслана, Джамагулов Элмурзас, отставкера инарал-майора Халилов Салахьас, Аушев Султана, Новолакски райисполкома председатела Абдулаева Халлас, эпсара Аушев Бахьаудина.

Эскаре болхаш бола кагий нах хила беза лакха сахкетам болаш, вай советски халкъа дикагIйола оамалаш йоахкаш. Даьхенна боарам боацаш мутIахьа болаш, бизза интернационалисташ, йоахар цар.

— Тахана вайгара дика хьал хургдацар, — аьлар Руслана, — нагахьа санна советски халкъий, болат санна чIоагIа доттагIал а волаш а децаре. Вай даьй цу дикача традицешта тешаме долаш, вайга кхаьча из бехктокхаме гIулакх дизза кхоачащдеш дIадахьа а даха а декхарийла да вай. ХIанз шо Советски Эскаре гIулакх де даха кийчлуш да. Цхьан сахьата, цхьан дийнахьа дицма делаш шоаш сийлахь-боккхача Советий мехка къонгаш долга. Шо иштта хуле, гIулакх де а, даха а, къахьега а аттагIа хургда шоана...

Руслана а Бахьаудина а кагирхошта дийцар шоай вахарах, дешарах, дIахорча планех.

Наьна дегара доагIа дIайха дешаш дар кагирхошка РСФСР школа заслуженни хьехархочо Шабанова Гульжината аьннараш:

— Тахан, — йоахар цо, — укх дезача дийнахьа тха шун ноаной, дехар да шуга. Даьхе тешшаме лораераш а хинна дIаоттилга. Шоай даьша, даь даьша санна сий долаш кхоачашделаш мехко, халкъо шоашта хьалхашка оттадеш дола декхар. Из декхар дизза оаш кхоачашдергхиларах тхо тешаш а да.

Хьаьшашта, фусамдаьшта, эскаре баха кийчлуча кагирхошта диц ца луш дагалаттаргдолаш чакхдаьлар из безаме вIашагIкхетар.

Л. АУШЕВА.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

Академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта институто дIакхайкаду 1985—1986 дешара шера сайрийнарча подготовительни отделене ладувгIараш хьанийбеш хилар, 1985 шера 20 августе денз.

Подготовительни отделене хьаийбу: цхьан шерал кIезигагIа йоацача хана болх баьи хIанз болх беши бола предприятешкара, гIишлон организацешкара къона болхлой, совхозий болхлой, колхозхой, СССР Герзашцарча Низий мугIарашкара 1984 шера ноябре денз 1985 шера майга кхаччалца демобилизаци яьраш.

Подготовительни отделене деша оттараша хьачулу:

а) **заявлени;**

б) **предприяте кулгалхочо, эскара даькъа командиро енна направлени;**

в) **юкъерча дешарах дола документ (подлинник);**

г) **балхара характеристика;**

д) **упахцIена хиларах йола медицински справка** (форма № 286);

е) **къахьегама книжка копи;**

ж) **3х4 см йолаш 6 сурт** (керта тIа тилла хIама йоацаш даьккха).

Заявленеш хьаийю 20 августера 15 сентябре кхаччалца. Занятеш дIайолалу 1985 шера 1 октябре.

Подготовительни отделени йисте а яьккха толаме экзаменаш дIаеннараш конкурс йоацаш института хьалхарча курсе дIалоархI хьалха шоаш хержача специальностахи дешара формахи.

Ца ховр хатта йиш я:

г. Грозный, Революце проспект, 21, присмни комисси, 2-24, 2-26 цIеношка (керда корпус), телефон 9-36-1-74.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Порошковая металлургия», «Открытия» яха документальни фильмаш.
8.55 — Эрсий халкъа иллеш дIаоал РСФСР заслуженни артисткас Е. Шавринас.
9.20 — «Кинопикъерий клуб».
10.20 — «Н. Штрауса дунен тIа», ГДР-ера передача.
11.00 — Фестивала дневник.
11.30 — «Жок» яхача Молдавски ССР Паччахьалкхен академически халхара ансамбла концерта.
12.10 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Музея портрет». «БIаьсти йоагIа», «Ока тIара Пущино» яха документальни фильмаш.
15.45 — «Карпаташкара цIей» яхача фильма-спектакла премьера.
16.15 — «Кердадараш».
16.30 — «Эрсий къамаьл».
16.50 — Изобразительни искусство. «Эрсий искусство XX бIаьшере йолалуча хана». Е. Чистяков.
17.45 — Советски Эскара А. В. Александрова цIерагIча шозза ЦIе Байракх еннача илле а халхара а академически ансамбла концерт.
18.15 — «Iилмеи вахари». «Балха юкъенхахьара накъагIа». Iилман-технически прогресс-85» яхача выставка материалашка гIолла. Дакъа лоац СССР приборостроене автоматизаце кхоачамий, доалдара система министра М. С. Шкабардпс.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «ХIаху, сабарде Iа»! Яхача мультфильмай 1-гIеи, 2-гIеи выпускаш.
19.20 — «Кердадараш».
19.25 — «Дезала хроникацара ши норта». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Фестивальни обозрени. Перерыв «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Ахархой уйлаш». Документальни фильм.
8.35 — «Ералаш» яхача киножурнала оагIонашка гIолла.
9.15 — Испански мотт.
9.45 — Фестивальни обозрени.
11.00 — «Мамай школа».
11.30 — «Ши капитан». Художественни телефильм. 4-гIа серн.
12.45 — «Машарах йолча уйланца дах тхо». Школьникаша еш стихаш.
13.20 — «Шахматни школа». «Шахматий историцара». 2-гIа передача.
13.50 — «Фаьлгаш, къаьнача Арбата фаьлгаш». Субтитраш йола художественни фильм.
15.35 — «Кердадараш».

ГСТ

18.00 — «Сийлахь-денкха доттагIал хьадаьнна моттигаш».
18.20 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.40 — «ТIом лаьттача ханара письмош». Документальни фильм.
19.00 — Нохч-ГIалгIайчен экран.
19.20 — «Бераш унахцIена хилар — тIехьа хургдолчун беркат» Документальни фильм.
19.30 — «УнахцIено» (нохчий меттала).

ЦТ

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, новкъостий!».
20.15 — Ритмически гимнастика.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Арахьа фега ду малIача наьха ловзараш». Художественни фильм.
22.40 — «Кердадараш».
22.45 — «Париж — Франция — транзит» яхача ансамбла концерт. (Спейс).

2 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Илли оалаш а халхар деш а я чъонал».
9.05 — «Сево баьдъерзаьяр бирюза» Iилман-популярни фильм.
9.25 — «Дезала хроникацара ши норта». Художественни фильм.
11.00 — Фестивала дневник.
11.30 — Белорусски ССР Паччахьалкхен халкъа хора концерт.
12.10 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Сахьатий музяшка». «Пхьоале». Документальни фильмаш.
15.15 — «БАМ — са кхел».
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — «Ва, спорт, хьо — машар!». Художественно-публицистически фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сереш.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Москверча XII-ча Дерригдунен кагирхойн студентийн фестивале дакъа лоацача советски делегаце концерт. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — Фестивальни обозрени. Перерыве — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Арахьа фега ду малIача наьха ловзараш». Художественни фильм.
9.25 — «Город хьалъе езараш къонабараш ба». Документальни фильм.
9.45 — Фестивальни обозрени.
11.00 — Английски мотт.
11.30 — «Ши капитан». Художественни фильм. 5-гIа сери.
12.45 — «Юрта сахьат».
13.45 — «СССР халкъий иллеши халхараши».
14.15 — Географи. Советски географе тохкамаш.
14.45 — «Театра директор». Фильм-концерт. В. А. Моцарта цхьан акта комически опера.
15.10 — «Кердадараш».

ГСТ

17.10 — «36-80 квадрате хиннар». Художественни фильм.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — Документальни фильм.
19.20 — «Ахархой массазара йоанхонаш». Юртбоахама обозрени.
19.35 — «Туризм — саньерламе а пайдане а салоIалга».
19.50 — «Мишта лел доакъараш кийчделга?». Рейд (нохчий меттала).

ЦТ

20.00 — «Бийса даькъала хила шун, бераш!».
20.15 — Мехка художественни музеяш. Палеха искусство.
20.50 — «Керда Афон» яхача документальни телефильма премьера
21.00 — «Ха».
21.35 — «Эггара хозагIдола немаш». Художественни телефильм 1-гIеи, 2-гIеи сереш. Перерыве (22.50) — «Кердадараш».

РАДИО

1 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — ДIалокх Гелагаев Юнаде (эрсий меттала).
9.15 — «Композитораш, произведенеш, уйлаш» яхача цинлацара передача (нохчий меттала).
11.15 — Берий хьакъехьа бокхий барашта! «ХьунагIа вIашагIкхетар». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Къахьегамга хьежжа сийле а лоархIам а». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.45 — «ШоллагIа йола таронаш териаме оза» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).
16.16 — «Шоана кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «РАПО: ГIулакхаш а проблемаш а» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

18.00 — Иллеш доах Алла Пугачевас
18.34 — «Талантий дукха бесаш».
19.34 — Сайранара концерт.

2 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала)
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Лирически иллеш (нохчий меттала)
11.15 — «Машиннаькъахой — къахьегама вахте» (нохчий меттала).
11.30 — «Коммунисташ хьалха латт» (нохчий меттала).
11.45 — «Хьайна тIехь доал де Iомале». Беседа (эрсий меттала).
15.00 — «Халкъа депутат». Очерк (гIалгIай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Ашараш (гIалгIай меттала).
16.16 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — «Советаши вахари». Радиожурнал (эрсий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25 — 30, Грозне 27 — 29 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 11 — 16, дийнахьа 22 — 27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00225. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3642.